

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

33E JAARGANG

WOENSDAG 21 JANUARI 1948

No. 1602

COMMISSIE VAN REDACTIE:

Ch. Glasz; H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;

F. de Vries;

J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;

F. Versichelen.

Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	43
Sommaire, summaries	43
De Belgische Rijksbegroting voor 1948 door V. van Rompuy	44
De industrialisatie van ons land door Prof. Dr G. M. Verrijn Stuart	46
Het productieve karakter der consumptieve credit- verlening door Prof. Dr P. Hennipman	49
Uitvoering en doeleinden der effectenregistratie (II) door Mr A. van Oven	51
Aantekening:	
Is deflatie voor Engeland wenselijk?	54
Internationale notities:	
De Engelse landbouw	55
De veestapel in de Brits-Amerikaanse zône van Duitsland	55
Mededeling:	
Mededeling van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Noord-Holland	55
Geld- en Kapitaalmarkt	56
Statistieken:	
Bankstaten	56
Stand van 's Rijks Kas	57
Groothandelsprijzen van granen, veldbonen, boter en kaas in Nederland	58
Havenbeweging	58
Kortlopende schulden aan, en vorderingen op Nederland, Oost- en West-Indië van de Amerikaanse banken	58

DEZER DAGEN

verheugenis con sordine. Men denkt aan een middag in Augustus, toen vlaggen werden uitgestoken, omdat Japans capitulatie was gemeld. Oud-Indischgasten keken met twifelende ogen en raadden aan te wachten, tot men wist, wat in Indië werkelijk gebeurde. De loop van zaken heeft deze stemming op het Nederlandse Volk doen overgaan. Een nieuwe wapenstilstandsovereenkomst is getekend; een commissie heeft succes gehad. De Republikeinse leiders echter hebben om de uiterst mogelijke termijn van ingang, veertien dagen, gevraagd. Zullen zij er voldoende aan hebben om hun volgelingen ook hun onderhorigen te doen blijken? Zo ja, dan kan een aanvang worden gemaakt met de financiële en economische probleemstelling; hoewel de politieke discussie waarschijnlijk er voor zal schuiven.

Een zekere achterdocht zelfs bij op zich zelf goed klinkend nieuws. De West-Indische hervormingen naderen, zoals de delegaties uit die streken; moet men de berichten geloven, dan ontbreekt echter het rechte vertrouwen nog.

Zo gaat het door. Gandhi heeft door zijn wilskracht een toon van verzoening tussen Hindoestan en Pakistan afgedwongen. Hindoestan is zelfs achterstallige verplichtingen gaan afdoen. Maar Kashmir blijft; de Times van 19 Januari jl., die het meldt, vervolgt: „It remains to be seen what effect, if any, the Gandhi gesture will have...” In een ander droefheidscentrum hetzelfde beeld. Het Roergebied zal worden geholpen aan voedsel, de economische plannen voor de verdere ontplooiing van Bizonië zijn aanvaard. Doch de bevolking is in geprikkeld onrust, zozeer, dat zij zelfs onrust wantrouwt. „This is in line with the utter disbelief in anything and in any future which has seized so many people.”

Verschrikte reacties op goede bedoelingen, is dat niet de sfeer rond het Marshall-plan? De zestien Europese Staten hadden gemeend er goed aan te doen weer bijeen te komen; het is hun verschrikt afgeblazen. Een Amerikaans staatsman heeft mogelijk het woord „basis in Europe” gebruikt. Alle overigen, die belangrijk zijn, haasten zich te dementeren. Minister Marshall, een waardig en bezorgd man, heeft tegenover het Congres een haastige terugtocht moeten volbrengen, na zijn kloeke woorden over een noodzakelijke integrale aanvaarding.

Het zuiverst voorbeeld van deze gemoedsgesteldheid is President Truman's verklaring over de toestand van het land. De Verenigde Staten zijn op een ongekend hoogtepunt van economische bloei: zijn beschouwing echter eindigt als bij Vondel's sombere Noach: „Hoe bitter wil in 't end dees' bruiloft hun opbreken!” Geen wonder, dat een Engels hoofdamtenaar, die Engeland's verbeterden pogen besprak, daaraan toevoegde, dat men nog £ 10 miljoen per week aan goud verloor, zoals voor een andere autoriteit de mededeling, dat Engeland thans weer naar alle Europese landen steenkool exporteert, vooral diende om op meer export aan te dringen.

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.
Gevestigd te: 's-Gravenhage.

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT - BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening
Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN.

Oppericht in 1942

Prospectus en proefles bij het
Secretariaat: Postbus 800, ROTTERDAM

MODERNE BEDRIJFSADMINISTRATIE

1 Februari a.s. begint onze
nieuwe opleidingscursus, voor

ZELFSTANDIGE BEDRIJFSADMINISTRATEURS

GEMEENSCHAPPELIJK INSTITUUT v. TOEGEPASTE PSYCHOLOGIE

met medewerking der R.K. Universiteit en de Kath. Econ. Hogeschool
Nijmegen, Berg en Dalscheweg 97 - Heerlen, Stationsstraat 59
Tilburg, Wilhelmipark 25 - Eindhoven, Dommelhoeftstraat 8

Arbeidsanalyse - Personeelsselectie

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo - Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

NEDERLANDSCHE BEDRIJFSBANK N.V.

KEIZERSGRACHT 706, AMSTERDAM
TELEF. 33634, 33173, 33454.

KAPITAALVERSCHAFFING AAN
NEDERLANDSCHE BEDRIJVEN

RAADGEVENDE FUNCTIE BIJ BEDRIJFS-
FINANCIERING

met papier geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom
koperdraad en koperdraadkabel
kabelgarnituren, vulmassa en olie

NK&F

N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK.

Victor van Rompuy, *De Belgische Rijksbegroting voor 1948.*

De Belgische begroting voor 1948 draagt nog duidelijk de sporen van de oorlog. Desondanks is thans voor het eerst sinds de bevrijding een sluitend budget aan het Parlement voorgelegd. Verwacht wordt, dat de gewone lasten en die, welke direct voortvloeien uit de oorlog, geheel door belasting zullen worden gedekt; leningen zullen enkel worden gebruikt tot financiering van de investeringsuitgaven. De vraag kan echter worden gesteld, of de hoogte, waarop het nieuwe financieel evenwicht wordt bereikt, geen te zware offers van de private sector der Belgische volkshuishouding zal vergen. Tenslotte wordt opgemerkt, dat de begrotingsramingen worden gedaan in de veronderstelling, dat de bestaande hoogconjunctuur in 1948 zal blijven voortduren. Er zijn factoren, die dit optimisme wettigen; andere echter gaan in tegengestelde richting.

Prof. Dr G. M. Verrijn Stuart, *De industrialisatie van ons land.*

In aansluiting op het overzicht van de debatten, die in de algemene vergadering van de Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek op 13 December 1947 te Utrecht over de Nederlandse landbouw werden gehouden — zie „E.-S.B.” van 7 Januari jl. — geeft dit artikel een schets van de discussies, waartoe het praeadvies van *Dr G. A. Kohnstamm* over de industrialisatie van ons land aanleiding gaf. Het uitgangspunt van *Dr Kohnstamm's* studie, het gat in onze betalingsbalans en de noodzaak van een netto productieverhoging, werd algemeen als juist erkend. Wel werd critiek geoeffend op onderdelen van *Dr Kohnstamm's* prognose. Voorts was met name van belang de discussie over de vraag, in welke verhouding particulier initiatief en overheidsplanning bij industrialisatie moeten samenwerken.

Prof. Dr P. Hennipman, *Het productieve karakter der consumptieve credietverlening.*

Men komt veelvuldig de opvatting tegen, dat rente betaald voor consumptief crediet, opgenomen door Overheid of particulieren, moet worden beschouwd als een inkomen zonder prestatie. Schr. acht deze opvatting inconsequent, immers iedere rechtstreeks aan de consument verrichte dienst is te beschouwen als een productieve prestatie. De benaming „consumptief” crediet zegt niets over de aard van de prestatie, die de credietgever verricht. Wellicht schrikt men terug voor de schijnbaar paradoxale conclusie, dat een groter volksinkomen wordt verkregen naarmate de staatsschuld groter is. Echter: de behoeftenstructuur van de gemeenschap is bepalend, m.a.w. bij consumptieve credietverlening aan de Staat zijn er in de gemeenschap blijkbaar behoeften geweest, waarvan de Overheid het nodig heeft geacht, ze door middel van credietopneming te bevredigen.

Mr A. van Oven, *Uitvoering en doeleinden der effectenregistratie (II).*

Nadat in het vorige artikel — zie „E.-S.B.” van 14 Januari jl. — doel en werkwijze der effectenregistratie in het algemeen zijn uiteengezet, wordt in dit artikel nader ingegaan op enkele bijzondere aspecten. In de eerste plaats de betekenis van de effectenregistratie voor de inventarisatie en opsporing van vijandelijk vermogen. Voorts de betekenis van de registratie voor fiscale controle, de diensten van de registratie op het terrein der deviezenmaatregelen en, na verwerking van alle aanmeldingen, de vaststelling van het „manco”, d.z. de niet aangemelde effecten. De veelvuldige critiek op de effectenregistratie is niet geheel juist; zij kost niet alleen geld, maar levert de Staat ook aanzienlijke baten op. Men moge haar beschouwen als één der ongenenste gevolgen van de oorlog, doch dient daarbij te bedenken, dat zij juist de schadelijke gevolgen van de oorlog wil bestrijden.

SOMMAIRE.

Victor van Rompuy, *Le Budget de la Belgique pour 1948.*

Le nouveau Budget belge porte encore l'empreinte de la guerre. C'est cependant le premier budget en équilibre, depuis la guerre. Il est possible que l'équilibre des finances gouvernementales exerce une influence défavorable dans le secteur privé de l'économie belge.

Professeur G. M. Verrijn Stuart, *Les problèmes d'industrialisation aux Pays-Bas.*

Suite à l'article au sujet des changements de structure de l'agriculture néerlandaise (voir l' „E.-S.B.” du 7/1/1948), le même auteur examine les discussions de l'Assemblée annuelle, tenue par la Société Néerlandaise d'Economie et de Statistique, à Utrecht le 13/12/1947, qui furent consacrées aux problèmes d'industrialisation aux Pays-Bas. L'Assemblée était unanime quant à la nécessité de l'industrialisation. Les débats portèrent principalement sur les systèmes à appliquer.

Professeur P. Hennipman, *Le caractère productif des crédits aux consommateurs.*

L'on pense fréquemment que les crédits aux consommateurs sont improductifs. Cette opinion doit être combattue. Tout service rendu aux consommateurs est plutôt „productif”. Ainsi les crédits aux consommateurs (Gouvernementaux ou privés) le sont également.

Mr A. van Oven, *La certification des titres (II).*

Le but poursuivi par la certification des titres, soit de rechercher les titres, soit de découvrir les valeurs ennemies thésaurisées, facilite, en même temps, le contrôle fiscal et la réglementation du change. Le système rencontre beaucoup de critiques. Pourtant il est indéniable qu' il offre aussi bien au Gouvernement qu'à la Communauté, beaucoup d'avantages.

SUMMARIES.

Victor van Rompuy, *The Belgian Budget for 1948.*

The consequences of the war are still visible in the new Belgian Budget. It is, however, the first postwar Budget which is in equilibrium. There is a possibility that the new equilibrium in Governmental finance will exert some pressure on the private sector of the Belgian economy.

Professor G. M. Verrijn Stuart, *Industrialisation problems in the Netherlands.*

The second part of the 1947 Annual Meeting of the Dutch Economic and Statistical Society at Utrecht on December, 13th, was dedicated to the problem of industrialisation in the Netherlands. There was no difference of opinion about the necessity of industrialisation. Discussions centered mainly around the implications of the way ahead.

Professor P. Hennipman, *The productive character of consumers' credits.*

It is frequently thought that consumers' credits are „improductive”. This opinion is to be criticised, every service to consumers being „productive”. Credits to consumers (Government and private individuals) are therefore productive too.

Mr A. van Oven, *The registration of stocks and bonds (II).*

In addition to purposes of tracing and stock-taking of enemy capital the registration of securities facilitates fiscal controls and exchange regulations. The system is much criticised, but major advantages for the Government and the community are not to be denied.

DE BELGISCHE RIJKSBEGROTING VOOR 1948.

Gedurende de Kerstweek met een vertraging van nagenoeg drie maanden op de wettelijke termijn verscheen de Algemene Toelichting tot de Begroting van ontvangsten en uitgaven voor het dienstjaar 1948, welke o.a. het overzicht bevat van het Belgisch budget voor dezelfde tijdsperiode. Dit artikel tracht het essentiële er van weer te geven en nader toe te lichten.

Structuur van het budget.

Het budget 1948 valt uiteen in drie grote delen:

1. de gewone ontvangsten en uitgaven, d.i. de begroting van 's Lands-Middelen en de begroting van de gewone uitgaven. Onder deze laatste werden gegroepeerd: de credieten tot het dekken van de gewone, permanente lasten, welke het bestuur van het land meebrengt (bestuursuitgaven, pensioenen, dienst van de staatsschuld, enz.), de pensioenen van de oorlogsslachtoffers en de interesten van de Muntsaneringslening;

2. de ontvangsten en uitgaven, welke onmiddellijk voortspruiten uit de oorlogsgebeurtenissen en van essentieel tijdelijke aard zijn, derwijze dat ze niet kunnen aanzien worden als thuishorende in de gewone Rijksbegroting. Als ontvangsten komen aldus voor: herstelvergoedingen, winst op invoer van goederen door de economische zendingen¹⁾, enz.; onder de uitgaven: kosten van administratieve diensten, welke nog het gevolg zijn van de oorlog, de economische subsidiën en de toelagen aan de Zelfstandige Kas voor Herstel van de Oorlogsschade.

3. de buitengewone ontvangsten en uitgaven. De ontvangsten omvatten in hoofdzaak de opbrengst van de speciale en uitzonderlijke belastingen in verband met de geldzuivering: de uitgaven, de daaruit voortvloeiende buitengewone aflossing van de Muntsaneringslening, verder de credieten voor nieuwe investeringen en het herstel van het openbaar domein.

Ziehier overigens de structuur van het budget in cijfers.

TABEL I

Samengevatte staat van de begroting 1948. (in milliarden fr.)

Begroting	Uitgaven	Inkomsten	Saldi
Gewone	39,5	52,9	+ 13,4
Oorlog	16,0	2,7	- 13,3
Buitengewone	17,3	9,9	- 7,4
Totaal	72,8	65,5	- 7,3

Het is een bekend principe van de leer der Publieke Financiën, dat binnen zekere grenzen de inkomsten worden geregeld naar de uitgaven. Logischerwijze wordt dan ook begonnen met een analyse van de voorziene credieten.

De staatsuitgaven.

De uitgaven kunnen procentueel verdeeld worden als volgt:

gewone begroting	54 pCt
oorlogsbegroting	22 pCt
buitengewone begroting ..	24 pCt

De voornaamste gewone uitgaven worden weergegeven in de tabel bovenaan op de volgende kolom.

De dienst van de staatsschuld vormt één van de voornaamste posten van de gewone begroting. De aangroei tegenover onmiddellijk voor de oorlog is aanzienlijk: 8,1 mrd fr. tegenover 2,4 mrd fr. in 1939. Nochtans is die stijging niet in verhouding tot de werkelijke verhoging van de totale schuld van het Rijk: 257,5 mrd fr.²⁾ per

¹⁾ d.i. de opbrengst te verwezelijken, door het toekennen aan de Schatkist van het verschil tussen de kostprijs der goederen, door de economische zendingen van de Staat ingevoerd en de verkoopprijs op de buitenlandse markt,

²⁾ Gememoriseerde schuld 1914—1918 niet inbegrepen.

TABEL II

Voornaamste gewone uitgaven van de begroting 1948. (in milliarden fr.)

		pCt van totale gewone uitgaven
Dienst Rijksschuld	8,1	22,4
Bestuursuitgaven	13,8	38,3
Pensioenen	7,3	20,1
Diverse	6,8	19,2
	36,0	100,0
Kwade Posten en terugbetalingen ..	3,4	
Totaal	39,4	

einde September 1947 tegenover 49,4 mrd fr.³⁾ per einde December 1939. De aangroei komt nl. het sterkst voor bij de schuld op korte termijn (schatkiscertificaten geplaatst bij de Nationale Bank of private banken), waarvan de rente beperkt of zelfs volkomen nul is.

De bestuursuitgaven worden gevormd door de uitgaven, welke nodig zijn voor de werking van de verschillende openbare diensten. Met dien verstande nochtans, dat de credieten voorzien voor de diensten, welke nog direct verband houden met de jongste krijgsgebeuren, hier niet werden geteld, maar ingeschreven op de oorlogsbegroting. De wedden van het personeel in overheidsdienst nemen 80 pCt weg van de totale bestuursuitgaven op de gewone begroting, hetzij ongeveer 11 mrd fr. De sterke aangroei van het overheidsperoneel is aan dit cijfer natuurlijk niet vreemd.

De voornaamste oorlogsuitgaven werden samengebracht in onderstaande tabel.

TABEL III

Voornaamste oorlogsuitgaven van de begroting 1948. (in milliarden fr.)

Economische subsidiën	8,5
Herstel Oorlogsschade	4,4
Werkel Oorlogsdiensten	0,9
Diverse	2,2
Totaal	16,0

Er zij dadelijk aan herinnerd, dat op deze begroting slechts de uitgaven werden samengebracht, welke nog rechtstreeks voortvloeien uit de oorlogsomstandigheden. Zowel op de buitengewone als op de gewone begroting worden posten aangetroffen, welke dadelijk kunnen geïdentificeerd worden als zijnde indirect te wijten aan de oorlog. Zo o.a. de buitengewone aflossing van de muntsaneringslening (9,3 mrd fr.) en de interesten van genoemde lening (1,3 mrd fr.), de oorlogspensioenen (min. 1,8 mrd fr.), herstel van het openbaar domein (3,0 mrd fr.). Samen met het bedrag van de oorlogsbegroting (16 mrd fr.) wordt aldus een totaal bereikt van 31,4 mrd fr., hetzij 43 pCt van de totale staatsuitgaven, welke rechtstreeks of onrechtstreeks betrekking hebben op de oorlog.

Voor het herstel van de materiële oorlogsschade werden op de oorlogsbegroting voor 3,5 mrd fr. credieten ingeschreven (0,9 mrd fr. voor schade aan personen). Twee en een half miljard daarvan zijn toegewezen aan de Zelfstandige Kas voor Herstel van de Oorlogsschade. Dit organisme is er mee belast voor rekening van de Staat de definitief vastgestelde herstelvergoedingen uit te betalen. De financiering van de kas zal verzekerd worden door jaarlijkse dotaties van 2,5 mrd fr., gedurende 15 jaar op de staatsbegroting in te schrijven.

De economische subsidiën worden verleend in het kader van de prijzen- en loonpolitiek, hetzij aan de gebruikers, hetzij aan de producenten. De jongste wijzigingen in genoemde politiek²⁾ brachten voor het budget een ontlasting, welke geraamd wordt op 6,5 mrd fr. Hieronder volgt de detail van de voorziene economische toelagen.

³⁾ Zie hierover meer in „E.-S.B.” van 19 November 1947, blz. 922: R. Maingain, „De nieuwe subsidiëpolitiek in België” en „E.-S.B.” van 6 Augustus 1947, blz. 626: V. van Rompuy, „Experimenten in verband met de Belgische prijzenpolitiek”.

1. voedingswaren	0,5	mrđ fr.
2. industriële producten	1,0	mrđ fr.
3. toelagen aan de N.M.B.S. 1)	1,25	mrđ fr.
4. compensatievergoedingen	5,8	mrđ fr.
Totaal	8,55	mrđ fr.

1) d.i. Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen.

De voornaamste posten van de buitengewone begroting zijn de volgende:

TABEL IV

Voornaamste buitengewone uitgaven van de begroting 1948.
(in milliarden fr.)

Buitengewone amortisatie van de openbare schuld	9,3
Nieuwe immobilisaties	4,8
Herstel van openbaar domein	3,0
Diverse	0,3
Totaal	17,4

De 9,3 mrđ fr. buitengewone aflossing van de openbare schuld is niets anders dan de voorziene delging van de Muntsaneringslening. Het tegengewicht daarvan wordt gevonden in de ontvangsten van de speciale en uitzonderlijke belastingen, waarvan de verwachte opbrengst onder de ontvangsten van de buitengewone begroting is vermeld.

De overige 7,8 mrđ fr. vertegenwoordigen investeringsuitgaven in het kader van het tienjarig programma der openbare investeringen.

Tot hier de voorziene credieten. Hoe zullen de voorgestelde uitgaven nu gedekt worden?

De staatsinkomsten.

Er wordt vooropgesteld, dat de gewone lasten en deze direct voortvloeiend uit de oorlogsomstandigheden zullen moeten gedekt worden door de belasting. Daarenboven bevat de buitengewone begroting voor 9,3 mrđ fr. speciale en uitzonderlijke belastingen, welke in verband staan met de geldzuivering. Hieronder volgt de procentuele verdeling van de inkomsten over de verschillende begrotingen:

gewone	80,7 pCt (waarvan 94 pCt belastingen)
oorlog	4,1 pCt
buitengew.	15,2 pCt (waarvan 95 pCt belastingen)

De fiscale lasten blijven dus zwaar. Bij gebrek aan beter statistisch vergelijkingsmateriaal (o.a. raming van het nationaal inkomen) moge dit blijken uit onderstaande tabel, welke de opbrengst van de belastingen — behalve van de uitzonderlijke en speciale belastingen — voor 1938, 1947 en 1948 samenbrengt.

TABEL V

Opbrengst van de belastingen in België 1938, 1947 en 1948.
(in milliarden fr.)

Belastingen	Indices				
	1938 1))	1947 2))	1948 3))	1948 1938 = 100	1947 1947 = 100
Directe	3,1	14,3	17,3	551	121
Douane en Accijnzen	3,1	9,8	10,8	352	110
Registratie en Domeinen	3,3	19,1	21,5	647	113
Totaal	9,5	43,2	49,6	521	115

1) definitieve rekeningen.

2) waarschijnlijke ontvangsten.

3) begrotingsramingen.

Uit bovenstaande cijfers kan eveneens afgeleid worden, dat de begrotingsramingen 1948 gedaan werden in de hypothese, dat de actuele hoogconjunctuur in de loop van dit jaar nog zal voortduren. Dit wordt overigens op verschillende plaatsen expliciet in de Algemene Toelichting verklaard 4).

De stijging van de ontvangsten uit directe belastingen tegenover 1947 wordt gemotiveerd door de verbetering van de conjunctuur in 1947 tegenover 1946.

4) Algemene Toelichting, blz. 149—153.

Het relatief weinig belangrijke bedrag oorlogsontvangsten (2,7 mrđ fr.) wordt vertegenwoordigd door herstelvergoedingen en winsten op de invoer van de economische zendingen.

De buitengewone ontvangsten bestaan in hoofdzaak uit belastingen in verband met de geldzuivering. Er dient opgemerkt, dat een groot deel van deze belastingen niet uit het lopend inkomen moeten betaald worden; daar hiertoe de 40 pCt tijdelijk of de 60 pCt definitief geblokkeerde bedragen kunnen aangewend worden.

Het evenwicht van de begroting.

Uit bovenstaande en inzonderheid uit tabel I blijkt, dat de Belgische begroting 1948 financieel in evenwicht is, t.t.z. dat de gewone lasten (dienst van de staatsschuld, bestuursuitgaven, pensioenen, enz.) en deze voortvloeiend uit de oorlogsomstandigheden (economische subsidiën, herstel van oorlogschade en oorlogsdiensten) door de belasting zullen gedekt worden. Het deficit van de buitengewone begroting, dat exclusief uit investeringsuitgaven bestaat, zal door de lening worden gefinancierd. Het is de eerste maal sinds de bevrijding, dat aldus aan de klassieke regels van het financiële evenwicht van de openbare financiën wordt voldaan.

Een andere vraag is echter; op welk niveau dit evenwicht wordt bereikt. Tabel VI verschaft hierover meer uitleg. Het blijkt, dat zowel de indices van de uitgaven als van de ontvangsten op basis 1938 = 100 liggen tussen 450 en 500. Alleen de buitengewone uitgaven bereiken index 318. Na vergelijking met andere conjunctuurgegevens op basis 1936-'38 = 100 — basis welke overigens nog enkele procenten beneden de cijfers van 1938 ligt — als daar zijn: het algemeen prijsniveau (index 360 à 390) en de totale monetaire circulatie (index 335 per einde November 1947), dient in alle objectiviteit gezegd, dat hier minder redenen tot tevredenheid bestaan: Wanneer verklaard wordt, dat „de bedragen welke zullen gevraagd worden aan het gespaard vermogen voor de investeringen in het openbaar domein en het herstel van het particulier domein, benevens de door de belasting verkregen bedragen, de mogelijkheden van de kapitaalmarkt niet zullen overschrijden” 5), dan is dit een bewering, waarvoor de vereiste aanknopingspunten ontbreken om na te gaan, in hoever dit optimisme door de economische realiteit wordt gerechtvaardigd. Onwillekeurig wordt bij het nagaan van tabel VI hieronder de indruk opgedaan, dat het beperkt Begrotingscomité, ook wel het „comité de la hache” geheten, bij de herziening van de door de onderscheidenlijke besturen ingediende begrotingen de bij niet fel genoeg heeft gescherpt.

Vergelijking met de begrotingen 1938, 1945-'46 en '47...

In onderstaande tabel werden de definitieve of voorlopige rekeningen van de begrotingen voor 1948, 1945-'46 en '47 samengesteld in vergelijking met de cijfers voor 1948. Om de vergelijking mogelijk te maken werden uit de cijfers voor 1946 tot 1948 de bedragen, welke betrekking hebben op de muntsanering, weggelaten. De besluiten, welke er uit te halen zijn, kunnen zonder commentaar dadelijk door de lezer afgelezen worden:

Besluit.

De Belgische begroting 1948 draagt nog diep de sporen van de oorlog. Haast de helft van de voorziene credieten kan direct of indirect teruggebracht worden tot het jongste kriegsgebeuren. Het is een ontegensprekelijke verdienste van de huidige Regering desondanks voor de eerste maal sinds de bevrijding van het land een sluitend budget aan het Parlement te hebben voorgelegd. Er wordt immers voorzien, dat de gewone lasten en deze welke direct voortvloeien uit de oorlog, volkomen zullen gedekt worden door de belasting en dat de lening enkel

5) Algemene Toelichting, blz. 199.

TABEL VI *Samenvattende staat der begrotingen 1938 — 1945 — 1946 — 1947 — 1948¹⁾.*
(alle bedragen in millioenen fr.)

	1938 ²⁾	1945 ³⁾	1946 ⁴⁾	1947 ⁵⁾	1948 ⁶⁾	Indices	
						1948 1938 = 100	1948 1947 = 100
Uitgaven.							
Gewone	11.593	28.365	31.924	34.912	39.474	} 479	113
Oorlog	—	26.244	33.121	24.538	16.026		65
Buitengew.	2.528	2.482	13.556	6.364	8.054		318
Totaal	14.121	57.091	78.601	65.814	63.554	450	97
Ontvangsten.							
Gewone	11.108	20.634	41.328	45.380	52.871	476	116
Oorlog	—	103	3.810	1.300	2.710	—	208
Buitengew.	35 ⁷⁾	9	—	—	656	—	—
Totaal	11.143 ⁸⁾	20.746	45.138	46.680	56.237	505	120
Saldi.							
Gewone	— 485	— 7.731	+ 9.404	+10.468	+13.397		
Oorlog	—	—26.141	—29.311	—23.238	—13.315		
Buitengew.	— 2.493	— 2.473	—13.556	— 6.364	— 7.398		
Totaal	— 2.978	—36.345	—33.463	—19.134	— 7.316		

¹⁾ Van de cijfers voor 1946-1947 en 1948 werden de bedragen met betrekking tot de muntsanering afgetrokken.

²⁾ definitieve rekeningen — bedrag 1.757 millioen fr. leningen niet inbegrepen.

³⁾ stand der rekeningen.

⁴⁾ vermoedelijke uitkomst der rekeningen. In de buitengewone uitgaven werden 10.846 millioen fr. stortingen bij de internationale kredietinstellingen weggelaten.

⁵⁾ begrotingsramingen.

Zal aangewend worden tot financiering van de investeringsuitgaven. De vraag kan echter worden gesteld of de hoogte, waarop dit nieuw financieel evenwicht wordt bereikt, geen te zware offers aan de private sector van de economie van het land zal vragen. Tenslotte zij opgemerkt, dat de begrotingsramingen werden gedaan in de hypothese, dat de actuele hoogconjunctuur in 1948 zal blijven voortduren. Er zijn zeker factoren, die dit optimisme wettigen; er zijn er andere, welke de tegenovergestelde richting in gaan. Hopen we in elk geval, dat de eerste doorslaggevend zullen zijn.

Brussel. VICTOR VAN ROMPUY

DE INDUSTRIALISATIE VAN ONS LAND.

Zoals wij reeds in ons vorige artikel¹⁾ hebben opgemerkt, was het debat over de industrialisatie van ons land in de jaarvergadering van de Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek op 13 December 1947 bijzonder belangwekkend.

Aan dit vraagstuk was het prae-advies van Dr G. A. Kohnstamm gewijd. Deze gaf een weinig opwekkend beeld van de economische toestand hier te lande. Het uitgangspunt van zijn betoog vormde de betalingsbalans. Op grond van de beschikbare statistische gegevens maakte de prae-adviseur een prognose der toekomstige ontwikkeling en kwam daarbij tot het vrij bedroevende resultaat, dat er behoudens maatregelen om dit euvel af te wenden in 1952 een nadelig saldo der lopende posten zal voorkomen van niet minder dan 1.330 millioen gulden. Om dit gat te dekken zal er dus tot dat bedrag een netto productieverhoging in ons land nodig zijn, hetzij in de vorm van uitvoervermeerdering, hetzij in die van invoervermindering. Dit kan worden bereikt door een vermeerdering van de binnenlandse productie tot een bedrag van 1.900 millioen gulden, waarop 570 millioen in mindering moet worden gebracht wegens de daartoe vereiste vermeerdering van import van grondstoffen en andere productiebenodigheden uit den vreemde. Houdt men rekening met het feit, dat voor de uitvoering van dit productieprogramma buitenlands crediet nodig is, waarop rente en aflossing moeten worden betaald, dan wordt het gat zelfs 1.466 millioen en het cijfer der vereiste productievermeerdering 2.100 millioen gulden.

Als men nu vraagt naar de oorzaak van de moeilijke toestand van ons land, dan luidt het antwoord gewoonlijk: oorlogsbeschadiging en andere nadelen van de Duitse bezetting, benevens enkele na-oorlogsgevolgen, zoals verlies van het achterland en de troebelen in Nederlands-

¹⁾ Zie: „Structuurveranderingen in onze welvaartsbronnen” in „E.-S.B.” van 7 Januari 1948, blz. 8.

Indië. Dit usantiële antwoord acht Dr Kohnstamm slechts ten dele juist. Van de moeilijkheden, waarvoor wij thans staan, wordt naar schatting 8 pCt gevormd door de naweeën van de grote depressie der dertiger jaren; 40 pCt is een gevolg van de aanzienlijke bevolkingsvermeerdering in Nederland en „slechts” ruim 50 pCt is rechtstreeks oorlogsgevolg.

De demografische ontwikkeling van Nederland heeft intussen tot gevolg, dat de arbeidsmarkt er in de komende jaren minder ongunstig zal uitzien dan velen in de huidige periode van acute schaarste aan arbeidskrachten geneigd zijn te geloven. Niet hier ligt de „bottle neck” van het probleem, waarvoor wij staan. Deze is veeleer gelegen in de moeilijkheid om ons gehele bedrijfsapparaat in voldoende mate uit te breiden en van meer grond- en hulpstoffen te voorzien. En toch zal dit moeten gebeuren, wil niet het welvaartspeil hier te lande een allerbedenkelijkst laagtepunt bereiken,

Daarbij zal verreweg het leeuwendeel van de taak te vervullen zijn door de industrie. Wij deelden reeds in ons vorige artikel mede, dat Dr Kohnstamm nauwelijks enige vermeerdering van landbouwproductie verwacht. Ook andere bedrijfstakken zullen het grote gat in de betalingsbalans niet in belangrijke mate kunnen opvullen. Zo zal het dus op de industrie neerkomen en in deze bedrijfstak zullen het, gegeven de industrialisatiemogelijkheden ten onzent, weer in hoofdzaak de metaalnijverheid, de textiel- en de chemische industrie zijn, op welke de hoop zal moeten worden gevestigd.

Deze enorme industrialisatie, waarbij niet minder dan 350.000 nieuwe arbeiders in de nijverheid zullen moeten worden ondergebracht, kan onmogelijk door de Overheid worden volbracht, hetgeen Dr Kohnstamm ook geëenzins wenselijk zou achten. Men bedenke slechts, dat bij een gemiddelde van 100 arbeiders per onderneming 3.500 nieuwe ondernemingen nodig zijn om aan allen werkgelegenheid te verschaffen. Het is zonneklaar, dat de projectkeuze voor al deze ondernemingen in geen geval door de Overheid kan worden verricht. Het leeuwendeel moet derhalve aan het particuliere initiatief worden overgelaten en daarvoor zijn ondernemers nodig, die dit probleem weten aan te pakken. Maar deze zullen, indien zij er al in voldoende mate komen, slechts dan hun bedrijf tot wasdom kunnen brengen, indien hier te lande een gunstig „klimaat” heerst voor nieuwe industrialisatie. Daaraan ontbreekt volgens Dr Kohnstamm nog veel en hier ligt wél een belangrijk terrein voor de Overheid, die naar zijn mening vrij vergaande maatregelen zal moeten treffen. De grote lijnen der industriële ontwikkeling van ons land moeten krachtens een verstandige „planning” worden aangegeven. Fiscale faciliteiten, overneming van een deel van het ondernemersrisico-bij de

uitvoering van nieuwe projecten, passende hantering van de Bedrijfsvergunningenwet ter bevordering van voor de binnenlandse markt werkende nieuwe ondernemingen, gepaard aan invoerbelemmering ter bescherming van de aldaar geschapen semi-monopolistische posities, zullen op dit programma moeten voorkomen. Dr Kohnstamm erkent het gevaar, dat aan sommige dezer middelen is verbonden, en hij wijst er bijv. op, dat invoerbelemmering slechts dan is verantwoord, indien uiteindelijk de producten hier beter worden gemaakt dan in het buitenland. Bij alle planmaatregelen zal er echter voor moeten worden gewaakt, dat niet „de fantasierijke durf en intelligentie, die wij bovenal nodig hebben in den ondernemer, op stal worden gezet en plaats maken voor een ambtelijke tredmolen”. In zijn prae-advies gaf Dr Kohnstamm een citaat uit een beschouwing van R. A. Slade, die de door hem aangehangen gedachtengang duidelijk tot uitdrukking bracht en waarop hij ook bij zijn repliek aan het einde der vergadering nog eens de nadruk legde:

„A new industry is always started by one or two individuals; it does not grow naturally out of an organisation. Science, research and organisation are all necessary aids to the man who is providing the drive, but without the direct personal drive there will be no new industry”.

Of het nu met de industrialisatie in de door Dr Kohnstamm gewenste omvang zal gelukken, is nog de vraag. De prae-adviseur zelf heeft er in zijn repliek op gewezen, dat zijn industrialisatieschema als het sluitstuk voor de oplossing der moeilijkheden met onze betalingsbalans moet worden beschouwd, en dat er dus vermoedelijk niet precies zoveel geïndustrialiseerd zal worden, dat de betalingsbalans juist sluit.

Het probleem van de aanpassing van de Nederlandse industrialisatie bij de dienovereenkomstige plannen van andere landen ingevolge Marshall-plan en Benelux is zo omvangrijk en behelst nog zoveel onzekerheden dat Dr Kohnstamm hierop niet uitvoerig meer is ingegaan. Hij wijdt een korte beschouwing aan dit vraagstuk, doch de gedetailleerde uitwerking viel buiten het door hem in acht genomen kader.

Het zou aantrekkelijk zijn uit dit prae-advies nog menige greep te doen, doch dat zou meer ruimte eisen dan hier te onzer beschikking kan worden gesteld.

Wij komen thans tot de oppositie, die Dr Kohnstamm heeft gevonden. Daarbij trok het, zoals de prae-adviseur zelf in zijn repliek aan de debaters opmerkte, in de eerste plaats de aandacht, dat zijn uitgangspunt eigenlijk niet was aangevallen. Dat het er met Nederland bedenkelijk uitziet en dat onze allerminst gunstige positie zich in een slechte betalingsbalans uit, werd door de aanwezigen ter vergadering als juist erkend. Dat men op grond van de beschikbare gegevens kan trachten een prognose te maken voor een vijfjarige periode werd blijkbaar eveneens een op zich zelf aanvaardbare methode geacht.

Daarentegen werd wel enige critiek geoefend op de exacte vorm, waarin Dr Kohnstamm zijn prognose had gegoten. Zo wees bijv. Dr G. C. A. van Dorp erop, dat men tot heel andere resultaten komt, indien men bijv. van een andere dollarkoers uitgaat. Nu is het geenszins onmogelijk, dat de verhouding tussen gulden en dollar zich in de komende vijf jaren zal wijzigen en dan ziet het gat in de betalingsbalans er ook weer anders uit.

Dr Kohnstamm heeft zich daartegenover op het standpunt gesteld, dat hij had geroeid met de riemen, die te zijner beschikking stonden en dat, als men zijn resultaten niet bevredigend achtte, dan maar een andere basis moest worden genomen, waarop een nieuwe berekening zou kunnen worden gemaakt.

Voorts werd de prae-adviseur aangevallen over verschillende leemten in zijn betoog. Zo merkte bijv. de heer Ed. van Cleeff op, dat de handel, die een zeer essentiële bedrijfstak in Nederland is, in dit prae-advies stiefmoederlijk was behandeld. Hierop antwoordde Dr Kohnstamm,

dat de hem opgedragen taak bestond in het bespreken van de industrie en niet van andere bedrijfstakken. Overigens was hij het geheel met de heer van Cleeff eens, dat ook voor de handel en met name voor de internationale handelspolitiek „planning” op lange termijn nodig is; dat dit niet plaatsvindt, was één van zijn grootste grieven tegen het huidige bewind, dat z.i. een veel te incidentele „do ut des” politiek volgt.

Enkele sprekers, te weten Dr G. C. A. van Dorp en Mr H. E. Scheffer, verweten Dr Kohnstamm, dat hij de betekenis van de scheepvaart voor het vullen van het gat in de betalingsbalans had onderschat. Dr Kohnstamm antwoordde hierop, dat zelfs indien het uit het Marshall-plan voortvloeiende peil voor de Nederlandse scheepvaart zou worden bereikt, leidende tot een opbrengst van 200 pCt van die van 1938, dit toch nog slechts een bescheiden bedrag zou betekenen, dat tegenover het totaal hierboven genoemde gat van rond 1,5 milliard gulden in het niet zou zinken.

Een andere leemte in het betoog van Dr Kohnstamm werd signaleerd door Ir W. H. van Leeuwen, die er op wees, dat er in onze industrie nog altijd een grote overcapaciteit van onbenutte kapitaalinstallaties voorkomt. Deze kan men in werking stellen met betrekkelijk weinig geschoolde arbeidskrachten en, althans voorzover zulks het vaste kapitaal betreft, zonder besteding van deviezen. Op deze wijze is een belangrijke en weinig kostbare verhoging van de productie hier te lande mogelijk en Ir van Leeuwen deed een beroep op allen, die met dit vraagstuk hebben te maken, om het in de door hem aangegeven zin mede te helpen oplossen.

In zijn repliek erkende Dr Kohnstamm de juistheid van deze op rijke industriële ervaring berustende opmerking.

Uit een andere hoek kwam de belangwekkende oppositie van Prof. Mr. J. G. Koopmans. Deze betoogde, dat de prae-adviseur weliswaar een voortreffelijk betoog had geleverd in technische zin, doch dat hij bepaalde economische aspecten van de door hem behandelde problemen had verwaarloosd. Daarbij dacht Prof. Koopmans met name aan het financiële probleem. Ook hij weet wel, dat het voor de verkrijging van meer productie in de eerste plaats nodig is reëel kapitaal met reële arbeidskracht te combineren, doch de geldrekening, die in ons economisch leven wordt gevoerd, dient er voor om de ondernemers de weg te wijzen ten aanzien van de plannen, die wel, en die, welke niet verwezenlijkbaar zijn. Het Zwitserse motto: „Geld spielt keine Rolle”, ottewel als er geen geld is, dan moet het maar op de een of andere manier worden gemaakt, is volkomen onjuist, daar het misleidend werkt bij het verschaffen van inzicht over de reële mogelijkheden. Dit wordt te gevaarlijker, wanneer de prijs van het geldkapitaal, de rente, door een goedkoopgeldpolitiek wordt gevitieerd. Wie technisch georiënteerd is, heeft vaak de neiging — en ook Dr Kohnstamm is daaraan niet geheel ontkomen — om bij de stichting van nieuwe ondernemingen deze terstond zo perfect mogelijk te maken, maar dat is gewoonlijk zeer duur. Dit doet echter hetzelfde gevaar rijzen, als een koopman in de woestijn loopt, die met zijn karavaan op weg gaat met een onvoldoende watervoorraad; men blijft op een zeer ongelegen moment ergens op de productie-omweg vóór het einddoel steken. Daarom moeten naast de technische ook de financiële mogelijkheden terdege worden gezien, zowel wat de beschikbaarheid der te investeren geldbedragen als wat de rendabiliteit betreft.

De prae-adviseur antwoordde hierop o.a., dat bij de industriële projecten, waarmee hij in de praktijk te maken had gehad, de hoogte van de rente vrijwel geen rol speelde. Niet deze bleek van belang, maar wel de „pay-out-time”, d.w.z. de periode, binnen welke de ondernemer het geld, dat hij in een zaak steekt, er in totaal weer uit terug kan krijgen.

Wij willen hierop het veel omstreden rentevraagstuk niet in den brede ingaan, maar er slechts op wijzen, dat wij de indruk kregen, dat dit antwoord langs het betoog van Prof. Koopmans heenging. Kennelijk had Dr Kohnstamm het oog op projecten, die in het vraag- en aanbodschemata ter kapitaalmarkt verre binnen de marginale zône blijven en waarbij dus inderdaad de hoogte van de rente onbelangrijk is, terwijl Prof. Koopmans op de gezamenlijke investeringsprojecten doelde, waarbij — men denke aan grote delen van het bouwbedrijf — de rente wel degelijk een factor van belang is.

De verwaarloozing van de financiële zijde van het aan de orde gestelde vraagstuk werd de prae-adviseur ook in ander verband verweten. Dr G. C. A. van Dorp en zijn naamgenoot Drs G. C. T. van Dorp hebben het bezwaar geuit, dat Dr Kohnstamm geen aandacht had geschonken aan het geldvraagstuk. De hier te lande gevolgde geldpolitiek, bestaande in een combinatie van loon- en prijscontrole, credietcontrole, handhaving van de officiële wisselkoersen met behulp van een stelsel van deviezenrestricties, en doorkruist door een deficitair en dus inflatorisch werkend overheidsbudget, verdoezelt de werkelijke toestanden. In feite achtten beide sprekers het prijspeil hier reeds te hoog en dus vaak prohibitief voor de uitvoer. Koersaanpassing en opheffing van prijscontrole en van deviezenrestricties zouden voor onze industrie een heel wat heter „klimaat” scheppen dan dat, waarmee men thans is opgescheept.

Tegenover dit op vrijheidsherstel gerichte betoog verdedigde Prof. Dr J. Tinbergen de prijs- en loonpolitiek der Regering, welke er op is gericht het kostenpeil laag te houden. Daarmee bleek ook Dr Kohnstamm het eens te zijn. Zolang ons land nog in een toestand van surséance verkeert, gedurende welke het op steun krachtens het plan-Marshall is aangewezen, kan z.i. van vrijheidsherstel geen sprake zijn. Eerst nadat onze huidige existentiecrisis tot het verleden zal behoren, kan daaraan weder worden gedacht.

Dit betoog heeft ons niet geheel kunnen overtuigen. De kern van het monetaire vraagstuk ligt momenteel in de onevenwichtigheid der overheidsfinanciën. Wanneer deze weer behoorlijk zullen zijn geregeld, zal, behalve met betrekking tot de eerste levensbehoeften, indien en voorzover daaraan alsdan nog schaarste blijkt te bestaan, de prijs- en looncontrole grotendeels kunnen worden opgeheven, mits slechts door effectieve controle op de geldsomloop verdere ontwaarding van het ruilmiddel wordt voorkomen. Zolang echter de overheidsfinanciën in zulk een droevige staat blijven verkeren als thans, heeft men slechts de keuze tussen de voor elke rechtgeaarde ondernemer zo hinderlijke controle met alle bedenkelijke nevengevolgen van dien, waaronder de door Dr van Dorp en ook door Ir H. I. Keus signaleerde schijnwinsten van het bedrijfsleven, voor een belangrijk deel afgeroomd door opgeblazen belastingen, enerzijds, en een afglijden langs de weg ener mateloze inflatie anderzijds. Dit laatste wil men hier te lande bepaaldelijk niet, en terecht. Maar dan betekent dit ook, dat men, zolang de Overheid geen evenwichtige huishouding weet te bereiken, nog niet van de veelheid van controlemaatregelen loskomt.

Gesteld nu echter, dat men de monetaire zijde van dit gehele problemencomplex via sanering der overheids-huishouding en met verbetering van het belastingstelsel (waarbij Ir Keus wees op het gevaar van fiscale uitholling van het bedrijfsleven als gevolg van de miskening van het beginsel der vervangingswaarde) tot oplossing weet te brengen, zal dan het bedrijfsleven zich moeten ontwikkelen volgens de methode door Dr Kohnstamm aangegeven, d.w.z. volgens een combinatie van overheidsplanning en particulier initiatief ter verkrijging van een sterke opvoering der industrialisatie, of kan men dan deze economische ontwikkeling geheel of in hoofdzaak aan het particuliere initiatief overlaten?

Op dit punt liepen, als steeds, de meningen zeer uiteen. Ir Keus bleek voor het plan van Dr Kohnstamm zeer weinig te gevoelen. Hij betoogde, dat de z.i. geforceerde industrialisatie van ons land het bedrijfsleven, dat het dan in veel meerdere mate dan thans van uitvoer zal moeten hebben, bijzonder conjunctuurgevoelig zal maken en dat in een tijd van depressie, die toch ook wel weer eens zal komen, tal van ondernemingen wegens gebrek aan innerlijke kracht zullen bezwijken. Harmonische groei van alle takken van het bedrijfsleven zal er moeten zijn in een fiscaal en monetair goed klimaat, maar tenslotte moet de ondernemer, die zich thans in de mist bevindt en dus wel gedwongen is vaart te verminderen, beslissen, hoe hij zijn bedrijf leidt, en zich niet door de Overheid risico's laten opdringen, welke aanvaarding hij zelf niet verantwoord acht.

Hiertegenover betoogde Dr Kohnstamm in zijn gloedvolle repliek, die veel indruk op de vergadering maakte, dat de noodtoestand van ons land zo groot is, dat men er niet mee kan volstaan, wanneer elke ondernemer er naar streeft zijn eigen zaak sterk te maken. Dat kan in individuele gevallen een goede methode zijn, maar men kan er niet zeker van zijn, dat op die wijze het nationale resultaat, herstel van evenwicht in de betalingsbalans, afdoende en op tijd zal worden bereikt. Daarom is het nodig, dat voor het ogenblik althans het gehele economische leven van Nederland wordt beschouwd als één grote onderneming, welke algemene ontwikkelingslijnen centraal worden uitgestippeld, waarbij weliswaar door vegaande decentralisatie bij de uitvoering zoveel mogelijk particulier initiatief wordt toegelaten, doch, gelijk wij reeds zagen, niet zonder zeer ingrijpende maatregelen van de Overheid, met name ten aanzien van het vaststellen van prioriteiten bij de regeling van invoer en investering en door overneming van bepaalde risico's door de Staat. In politiek opzicht acht Dr Kohnstamm een en ander zeer wel te verwezenlijken, wanneer het maar door een genoegzaam aantal mensen wordt ingezien en gepropageerd. Ontijdig vrijheidsherstel zou echter tot een catastrofe kunnen leiden.

Nu zal wel niemand zich de illusie maken, dat het na jaren van sterke gebondenheid van het bedrijfsleven van de ene dag op de andere tot volledig vrijheidsherstel zou kunnen komen. Vooreerst zou dit tot dusdanige beroeringen en hergroeperingen leiden, dat hierbij in elk geval een zekere geleidelijkheid te prefereren zal zijn. Bovendien heeft de onvrijheid, die aan ons land door andere landen wordt opgedrongen in het internationale handels- en betalingsverkeer onvermijdelijk tot gevolg, dat ook ten onzent op een aantal punten de teugels moeten worden aangehaald. En tenslotte komt het ons voor, dat het ook duurzaam noodzakelijk zal zijn, dat de Overheid op bepaalde punten in het economisch leven ingrijpt met het doel om de golven der conjunctuur zoveel mogelijk te verzwakken.

De vraag, waarom het in deze gaat, is echter, of het wenselijk is, dat de Overheid behalve voor het scheppen van een goed monetair en fiscaal klimaat bovendien nog een plan vaststelt voor de industriële ontwikkeling, zelfs al is zij daarbij van de opvatting, dat deze planning niet gericht mag zijn op „het distribueren van regendroppels, doch op het zorgen voor mooi weer”, zoals Dr Kohnstamm het in zijn kritiek op de thans veelal gemaakte fouten geestig uitdrukte.

Nu wil het ons voorkomen, dat bij een werkelijk goed gefundeerd monetair en budgetair beleid van de Staat de betalingsbalans als zodanig geen bijzondere zorgen zal baren. Het zal inderdaad kunnen zijn, dat wij nog geruime tijd met zeer reële en pijnlijk voelbare verarming te maken zullen hebben en dat alle lagen der bevolking daarin zullen moeten delen. Maar dit behoort als zodanig niet te lijden tot ontwrichting der verhouding tot het buitenland. Daarom behoeft men dus de planning niet als onvermijdelijk voor te stellen.

De vraag rijst dan echter, of men na sanering van de overheidshuishouding, conditio sine qua non voor een verder gezonde geldpolitiek, voor de reconstructie van ons economisch leven nog veel behoefte aan een algemeen industrialisatieplan zal hebben, dan wel of men zich in dat stadium zou kunnen verlaten op het particuliere initiatief. *Dr Kohnstamm* is de eerste mening toegedaan en hij werd in het algemeen en met betrekking tot de internationale handel in het bijzonder ter vergadering bijgevallen door *Mr Dr A. A. van Rhijn*.

Toch wil het ons voorkomen, dat bij nadere beschouwing van de uiteenzettingen van *Dr Kohnstamm*, die, gelijk wij zagen, het industrialisatieplan niet door de Overheid wil doen uitvoeren, doch daarvoor wil steunen op particulier initiatief, het accent toch per saldo zelfs bij hem in mindere mate op de planning als zodanig valt dan het op het eerste gezicht wel schijnt en dat tenslotte het zwaartepunt toch weer blijkt te liggen bij de ontplooiing der particuliere krachten. Onder verwijzing naar het hierboven weergegeven citaat van *Slade* legde *Dr Kohnstamm* er op blz. 164 van zijn prae-advies de nadruk op, dat industrialisatie hier te lande evenals elders slechts kan slagen, als er een „personal drive” van ondernemers is. „Drive — offensief. We zullen allen, ieder op eigen plaats, de offensiefjass moeten aantrekken. Kan het niet met punten, dan maar zwart”.

Duidelijker kan het dunkt ons moeilijk worden gezegd, dat de werkelijke ondernemers, als de geest eenmaal over hen vaardig wordt, hun gang maar moeten gaan en dat dit eigenlijk nog niet eens zo kwaad is, als het alternatief bestaat in een verlamdend keurslijf van overheidsbepalingen. Het stemt intussen tot verheugenis, dat de prae-adviseur tenslotte toch blijkt genoeg fiducia te hebben in de geest van het Nederlandse volk en dat hij toch kennelijk in hoge mate rekening houdt met en hoopt op de mogelijkheid, dat deze geest het uiteindelijk zal winnen van die der bureaucratie, die in de geleide economie hoogtij viert.

Maar nu moet men toch naar onze mening — en hier denken wij wederom aan het „zwarte jasje” — zorgdragen, dat niet daar, waar een hek werkelijk nodig is, dit van de dam geraakt. In een tijd van nood als waarin wij verkeren, zal de invoer van luxe goederen of van grondstoffen om deze voor binnenlands gebruik te produceren beperkt moeten blijven. Ook zal voorzichtigheid moeten worden opgelegd bij het tot stand brengen van grote en dure kapitaalintensieve ondernemingen in verband met het door *Prof. Koopmans* zo terecht nog eens signaleerde en door te velen uit het oog verloren kapitaalgebrek; nieuwe overcapaciteit is meer dan ooit onverantwoord en niet altijd geldt hier het gezegde „duurkoop-goedkoop”. Dit alles betekent echter nog niet positieve planning over de gehele lijn, doch slechts het tegenhouden van misstanden, die gemakkelijk kunnen ontstaan, naarmate aan het economisch leven meer vrijheid wordt gelaten.

Hier zal naar onze opvatting het accent moeten worden gelegd. Een gezond klimaat en een passende controle tot het weren van ongeoorloofde excessen. Dit is een andere conclusie dan waartoe *Dr Kohnstamm* is gekomen, maar de basis er van ligt toch opgesloten in wat hij zelf zegt over de waarde van het particuliere initiatief, waarover hij woorden heeft geschreven, die wellicht ietwat weinig harmoniëren met zijn elders geuite voorliefde voor overheidsmaatregelen, maar die voor een deel zelfs zijn grote tegenstander in de vergadering, *Ir H. I. Keus*, uit het hart waren gegrepen, met uitzondering echter van het zwarte jasje, waarvoor deze rasechte ondernemer niet kan gevoelen.

Wij laten het bij deze nabetrachtingen. Wij hebben al heel wat twistvragen de revue doen passeren en hopen, dat de lezer enige indruk zal hebben gekregen van de grote waarde van het doorwrochte prae-advies van *Dr Kohnstamm* als basis voor verdere discussie en van de

belangrijkheid der debatten, die daaraan op 13 December jl. waren gewijd.

Amsterdam.

G. M. V. S.

HET PRODUCTIEVE KARAKTER DER CONSUMPTIEVE CREDIETVERLENING.

De zeer belangwekkende beschouwing, die *Prof. Goudriaan* in „Economisch-Statistische Berichten” van 7 Januari jl. wijdde aan het verband tussen staatsbegroting en betalingsbalans¹⁾, bevat een enkele opmerking, die mij onjuist voorkomt — zonder dat overigens de rest van zijn betoog daardoor ook maar in het minst wordt aangetast —, nl. dat rente betaald voor consumptief krediet, opgenomen door Overheid of particulieren, moet worden beschouwd als een inkomen zonder prestatie. *Prof. Goudriaan* staat met deze zienswijze allerminst alleen; integendeel, men komt haar in beschouwingen en berekeningen betreffende het nationale inkomen herhaaldelijk tegen, zo veelvuldig zelfs, dat zij vrijwel als de heersende kan worden beschouwd. Het zou daarom onbillijk zijn, een critiek op deze zienswijze in het bijzonder tegen *Prof. Goudriaan* te richten. Zijn uitspraak is voor mij niet meer dan de aanleiding om van een andere opvatting hieromtrent blijkt te geven.

De vraag, die hier in het geding is, houdt, zuiver gesteld, in of kredietverlening voor consumptieve doeleinden al dan niet als een productieve handeling of prestatie moet worden beschouwd. Van het antwoord op deze vraag hangt af, of de voor dit krediet betaalde rente moet worden gezien als de tegenpost van een gelijkwaardige bijdrage tot het sociale product, dus oorspronkelijk inkomen is en bij de berekening van het nationale inkomen moet worden meegeteld. Het is deze vraag, die veelal ontkennend wordt beantwoord, met als gevolg dat men bij statistische berekeningen van het nationale inkomen de rente over de staatsschuld geheel of gedeeltelijk als afgeleid of overgedragen inkomen buiten het nationale inkomen sluit.

Bij enig nadenken lijkt het mij evident, dat er voor deze behandeling niet de minste grond bestaat en dat zij in vergelijking met de wijze, waarop men andere inkomens beschouwt, inconsequent is. Immers, iedere rechtstreeks aan de consument verrichte dienst, iedere verrichting, die ook zonder eerst een stoffelijk goed te scheppen, onmiddellijk de voorziening van de behoeften van de consument dient, pleegt men tegenwoordig als een productieve prestatie te beschouwen, en de daarvoor ontvangen vergoeding als oorspronkelijk inkomen. Kappers en dienstboden, verzekeringsagenten en goochelaars worden geacht productief werkzaam te zijn. In welk opzicht onderscheidt zich het verlenen van een dienst in de vorm van een kredietverlening van die werkzaamheden? Staat zij daarmee niet volkomen op een lijn? Een deugdelijk argument voor het tegendeel heb ik nooit vernomen.

Men zou kunnen aanvoeren, dat door deze vorm van kredietverlening slechts de mogelijkheid van behoeftebevrediging van het ene subject op het andere wordt overgedragen, zonder dat de totale bevrediging groter wordt. Deze redenering is in de eerste plaats al dadelijk niet van toepassing, wanneer het krediet wordt verleend met nieuw geschapen geld en met behulp daarvan tevoren braakliggende productieve krachten worden ingeschakeld, maar is ook afgezien hiervan kennelijk niet houdbaar. Wanneer beide partijen vrijwillig de kredietovereenkomst aangaan, zal klaarblijkelijk naar hun subjectief oordeel (hier als steeds het enige ter zake doende criterium) ieders welvaartspositie worden verbeterd. In het geval, dat het krediet na verloop van tijd wordt afgelost, is het subjectief; dat kredietverlening ertoe leidt, dat voor bestaande en herverdeling van de bevrediging of bevredigingsmogelijk-

¹⁾ Zie: „Sluitende begroting — sluitende betalingsbalans”, in „E.-S.B.” van 7 Januari 1948, blz. 6.

heid in de loop van de tijd tot stand komt, waardoor de totale bevrediging groter wordt. In het geval van een onaflosbaar crediet staat de zaak in wezen niet anders: de credietnemer verkiest de beschikking over een bedrag ineens in het heden tegen de prijs van een eeuwigdurende rente in de toekomst, de credietgever het omgekeerde. Evenzeer als men een verplaatsing van de goederen als voortbrenging beschouwt, dient men een prestatie, die een door de subjecten vrijelijk verkozen verschuiving van de bevrediging in de tijd mogelijk maakt, als zodanig te classificeren. Dat tegenover het nut, dat het ene subject verkrijgt, een offer staat van degene, die door zijn prestatie deze bevrediging verschaft, is inherent aan iedere productieve verrichting.

Misschien heeft de benaming „consumptief crediet” tot de misvatting bijgedragen. De titel van dit opstel zal velen op het eerste gezicht paradoxaal aandoen. Men ziet dan over het hoofd, dat de aanduiding „consumptief” alleen betrekking heeft op het doel, waartoe de credietnemer de ter beschikking gestelde middelen gebruikt en dat hiermee geenszins iets is beslist over de aard van de prestatie, die de credietgever verricht. De consumptieve bestemming van het crediet doet evenmin afbreuk aan het productieve karakter van de verleende dienst als de consumptieve bestemming van het brood de bakker zijn kwaliteit van producent ontnemt.

Een andere overweging om de rente over consumptief crediet als overgedragen inkomen te beschouwen kan de mening zijn, dat niet van jaar tot jaar met de rentebetaling een nieuwe prestatie correspondeert. Men zal wellicht geneigd zijn toe te geven, dat ten tijde van de overdracht der middelen en de daarop volgende besteding een aanwijsbaar nut gegeven is; in de reeks van latere jaren echter, waarin rente wordt betaald, zou men kunnen betogen; ligt dat nut in het verleden, zodat het niet aangaat telkeniaare opnieuw de tegenwaarde van de rente in het sociaal product op te nemen. Deze beschouwingswijze is evenwel te eng. De in het verlenen van crediet gelegen prestatie heeft naar haar aard een tijddimensie; zij strekt zich krachtens haar wezen uit over de gehele tijdsduur waarvoor het crediet wordt verleend. Voor die gehele periode immers mist de credietgever (hetzij de oorspronkelijke hetzij zijn vervanger voor het geval van overdracht der vordering) de beschikking over de afgestane middelen; gedurende dat gehele tijdvak is de bevrediging van de credietnemer wat zij is dank zij het crediet. Dat men het crediet voor die periode opneemt, is een teken, dat de behoefte tijdens dit gehele tijdsbestek bestaat en een bewijs voor het voortduren van de prestatie over de gehele looptijd van het crediet. Zolang bijv. de Overheid haar schuldpositie handhaaft en rente betaalt, acht zij zulks blijkbaar in het belang der gemeenschap; zij toont daarmee de diensten van de credietgevers op prijs te stellen. De crediteuren bewijzen derhalve, door hun middelen ter beschikking van de Overheid te laten, de gemeenschap een dienst, zij vergroten de welvaart of bevredigingsmogelijkheid.

De waarschijnlijk wel belangrijkste grond waarom men geneigd is de rente ten dele buiten het nationale inkomen te laten is, dat men terugschrikt voor de schijnbaar paradoxale conclusie, dat een groter volksinkomen wordt verkregen naarmate de staatsschuld groter is. Deze aarzeling is begrijpelijk, maar levert, gezien de wijze, waarop men nu eenmaal in het algemeen het volksinkomen opvat en berekent, toch geen grond voor de beschouwing der rente als overgedragen inkomen. Men ziet dan ten onrechte de grootte van het volksinkomen als een index voor het absolute welvaartspeil. Tot een dergelijke interpretatie leent het volksinkomen zich evenmin als het inkomen der afzonderlijke subjecten. Twee huishoudingen met een gelijk inkomen, waarvan een met ziekte heeft te kampen en de andere niet, zal men niet als even varend kunnen beschouwen. Evenzo geeft een vergelijking

van het volksinkomen in verschillende landen niet méer dan een gebrekkige aanwijzing omtrent de betrekkelijke welvaart. De cijfers betreffende het volksinkomen geven in eerste aanleg niet meer dan een — wegens verschillende hier buiten beschouwing te laten oorzaken onvolkomen — maatstaf voor de omvang der verrichte productieve prestaties en het daarmee corresponderend product. Bij een gelijke productie in twee landen kan het absolute welvaartspeil verschillend zijn, doordat de behoeften uiteenlopen. De mogelijkheid bestaat, dat in een der landen een behoefte een deel van de productiekrachten opeist, terwijl zij in het andere land ontbreekt. Zo het ene land over een natuurlijke haven beschikt, terwijl het andere het nodig acht een kunstmatige haven aan te leggen, zal statistisch het volksinkomen in beide landen gelijk zijn, maar daarom nog niet de welvaart. Dezelfde moeilijkheid doet zich voor in een bepaald land in de loop van de tijd. Bij gelijkblijvende prestaties kan het welvaartspeil veranderen door wijzigingen in de behoeften. Indien een land wegens oorlogsdreiging zijn weerbare mannen mobiliseert, zal — wanneer we aannemen dat de militairen een vergoeding ontvangen overeenkomstig hun vroeger inkomen — het volksinkomen ongewijzigd blijven, maar de welvaart zal kleiner zijn: een deel der prestaties is opgeslokt door een tevoren niet bestaande behoefte. Wanneer een verbetering van de economische toestand in ons land het mogelijk zal maken het aantal ambtenaren te verminderen, zal — indien de vroegere ambtenaren in het bedrijfsleven werk vinden tegen dezelfde salarissen als zij te voren ontvingen — het nationale inkomen ongewijzigd blijven, maar de welvaart zal, door het wegvallen van behoeften, groter geworden zijn.

Het nationale inkomen is dus evenmin als het individuele inkomen een zuivere index van de welvaart, doordat het geen rekening houdt met de aard en omvang der behoeften. Het geeft slechts aan in welke mate de gegeven behoeften van een volksgemeenschap bevrediging hebben gevonden.

Wanneer men van dit gezichtspunt uitgaat, is er geen reden de interest op de staatsschuld anders te behandelen dan bijv. ambtenarensalarissen. Even paradoxaal als het groter zijn van het volksinkomen bij een grotere staatsschuld is, dat een land „rijker” is naarmate meer ambtenaren de naleving der distributiebeslissingen controleren. Men acht advocaten, gevangenisdirectie en medici productief; moet men daaruit concluderen, dat een land welvarender is naarmate de burgers twistzieker of de wetten duisterder zijn, de criminaliteit groter, de gezondheid slechter is? Neen, maar *gegeven* de desbetreffende behoeften zijn degenen, die haar bevredigen, productief — al zou de gemeenschap er beter aan toe zijn, wanneer deze behoeften niet bestonden. Het statistische volksinkomen zou dan niettemin hetzelfde kunnen zijn!

Dit alles geldt nu evenzeer voor de zgn. consumptieve credietverlening, bijv. aan de Staat. Blijkbaar zijn er in de gemeenschap behoeften geweest, waarvan de Overheid het nodig heeft geacht ze door middel van het opnemen van crediet te bevredigen. Men kan ook hier zeggen, dat het voor het land beter was geweest, wanneer deze behoeften niet hadden bestaan en de middelen in het bedrijfsleven belegging hadden kunnen vinden. De behoeftenstructuur is evenwel zodanig, dat men aan de consumptieve behoeften de voorrang heeft gegeven. Maar dan is er ook geen reden de prestatie, die deze bevrediging heeft mogelijk gemaakt als niet van productieve aard te beschouwen. Wel degelijk is daardoor immers de welvaart, gegeven de behoeften, vergroot.

Dat juist in het geval van de staatsschuld deze zienswijze op een sterke weerstand stuit, vindt, behalve in het weinig tastbare karakter van de prestatie en vooral van het effect van die prestatie, wellicht mede zijn grond in het feit dat juist de „consumptieve” staatsschuld dikwijls ontstaat door oorzaken, die voor de gemeenschap als geheel nadelig zijn geweest. De juiste conclusie hieruit

is echter niet, dat de daardoor ontstane renteverplichtingen geen oorspronkelijk inkomen scheppen, maar dat de welvaart is gedrukt doordat de gemeenschap genoodzaakt is geweest buitengewone behoeften te dekken en daartoe middelen aan andere behoeften te onttrekken. Op deze wijze kan men de overweging, dat de rente op de staatschuld toch niet gezien kan worden als een verrijking voor de gemeenschap, verzoenen met de stelling, dat de consumptieve credietverlening evenzeer een productieve prestatie is als het voorzien in enige andere behoefte.

Bij deze principiële argumenten komt tenslotte nog, dat de grens tussen productief en consumptief crediet uiterst vaag is. Crediet opgenomen om studiekosten te betalen of ter wille van een gezondheidskuur zijn voor de hand liggende twijfelgevallen, evenals credietverlening ten behoeve van de aanschaffing van duurzame consumptiegoederen. Terecht merkt Hahn omtrent dit laatste geval op, dat het dikwijls van weinig betekenis is „whether this later step in the waiting process (viz. the waiting for the services of durable consumers' goods) is financed as a consumers' credit, for example, to the user of a home, or as a producers' credit, to the builder”²⁾.

Voor de Overheid is de gehele onderscheiding nog moeilijker, zo niet geheel onmogelijk. Bovendien, hoe wil men ooit nagaan, waarvoor de Overheid de opgenomen credieten gebruikt? Behoudens bijzondere gevallen komen de geleende middelen in de algemene staatskas; men kan in de regel niet zeggen, dat bepaalde ontvangsten voor zekere aanwijsbare uitgaven worden besteed.

Ook verder komt men, wanneer men de door mij verworpen onderscheiding wil volhouden, tot allerlei paradoxa en tegenstrijdigheden, van dezelfde aard als befaamde tegenstelling tussen de productieve vioolmaker en de improductieve violist, waarover vroegere generaties zich het hoofd braken. Men wil immers veelal alle ambtenaren wel als productief werkzaam beschouwen, dus ook degenen, die het „improductieve” crediet administreren en besteden, die dank zij dit crediet bepaalde werkzaamheden verrichten en bepaalde resultaten tot stand brengen. Ook de hulp der banken, bij emissie, rentebetaling en aflossing, wordt als een productieve verrichting behandeld. De willekeurigheid van de gehele onderscheiding treedt hier wel heel duidelijk aan de dag.

De slotsom kan geen andere zijn dan dat men goed doet over de gehele lijn credietverlening tot de voortbrenging te rekenen, en dus ook de rente over de staatschuld ten volle als oorspronkelijk inkomen te beschouwen. Dan zal één der laatste overblijfselen van de oude, op technische in plaats van op zuiver economische criteria gebaseerde onderscheiding tussen productieve en niet-productieve prestaties, die in de loop der eeuwen zoveel energie — ik zou haast zeggen: improductief bestede energie — van de economen heeft gevergd, uit de weg geruimd zijn.

Amsterdam.

P. HENNIPMAN.

²⁾ G. N. Hahn, „Monetary Theory”, Philadelphia-Toronto 1946, blz. 322.

UITVOERING EN DOELEINDEN DER EFFECTENREGISTRATIE (II).

Inventarisatie en opsporing van vijandelijk vermogen.

Het vermogen van vijandelijke Staten en hun onderdanen is krachtens de bepalingen van het Besluit Vijandelijk Vermogen¹⁾ in eigendom overgegaan op de Staat der Nederlanden. Het wordt ten behoeve van de Staat beheerd door het Beheersinstituut. Het vermogen van leden van de N.S.B. of van een andere fascistische of nationaal-socialistische organisatie, alsmede dat van hen, die op politieke gronden gedetineerd zijn, is — afgezien van de mogelijkheid van verbeurdverklaring door een Bijzonder

Gerechtshof of Tribunaal — niet ten behoeve van de Staat onteigend. Wel echter staat ook dit vermogen (hetwelk — niet geheel terecht — gewoonlijk wordt aangeduid als „met vijandelijk vermogen gelijkgesteld vermogen”) van rechtswege onder *beheer* van het Beheersinstituut²⁾. Ten aanzien van de tot deze groepen van vermogens behorende effecten komen de Staat dus bepaalde rechten — hetzij uit hoofde van eigendom hetzij uit hoofde van beheer — toe. In vele gevallen zullen deze effecten als zodanig bekend zijn: het Beheersinstituut, c.q. de door dit instituut aangestelde beheerder, weet welke effecten tot het door hem beheerde vermogen behoren en heeft die effecten als zodanig (uiteraard — voorzover nodig — door middel van een inleveringskantoor) onder zijn berusting. Voorts komt het veelvuldig voor, dat effecten ten name van een vijand of N.S.B.-er berusten bij een derde, bijv. een bank, zonder dat het Beheersinstituut er toe is overgegaan, zich in het bezit te stellen van deze effecten. De bank treedt dan op als „bewaarder uit noodzaak”³⁾. In al deze gevallen draagt de beheerder of bewaarder hetzij namens de vijand (dus ten behoeve van de Staat) hetzij namens de politieke delinquent, zorg voor de aanmelding dezer effecten, doch maakt daarbij gebruik van een bepaald soort formulieren. Ten gevolge van deze laatste omstandigheid is het Centraal Bureau in staat deze gehele groep van aanmeldingen apart te houden en te zijner tijd al het effectenbezit, dat is aangemeld als behorende tot vijandelijk of daarmede gelijkgesteld vermogen, in zijn geheel aan het Beheersinstituut op te geven. In verband daarmede kon destijds de aangifte van vijandelijk en daarmede gelijkgesteld vermogen, welke krachtens artt. 5 en 6 van het Besluit Vijandelijk Vermogen bij het Beheersinstituut moest geschieden, *voorzover het effecten betreft*, achterwege blijven. De Effectenregistratie kon op dit punt de *inventariserende* taak van het Beheersinstituut overnemen.

Belangrijker nog is de functie der effectenregistratie, wanneer bepaalde effecten in feite behoren tot vijandelijk of daarmee gelijkgesteld vermogen, doch *niet* als zodanig bekend zijn. De voorbeelden liggen voor het grijpen. Een Duitser heeft tijdens de bezetting, profiterende van de opheffing van de deviezensgrens, marken, welke thans waardeloos zijn geworden, omgezet in Nederlandse effecten, gekocht ter beurze van Amsterdam. Inziende, dat hij (als vijand) toch niet voor erkenning als eigenaar in aanmerking komt, geeft hij er thans de voorkeur aan niet tot aanmelding over te gaan, doch de effecten te verkanselen tegen sigaretten of koffie (een transactie, die blijkt art. 70 als van rechtswege nietig is aan te merken). Zijn blijkbaar voldoende van laatstbedoelde ingrediënten voorziene wederpartij, een Nederlander van overigens politiek „onkreukbare” reputatie, meldt als „tegenwoordige bezitter” de effecten ter registratie aan. Een tweede voorbeeld. Een N.S.B.-er, die in de Septemberdagen van 1944 zijn laatste hoop op een grote toekomst hier te lande in rook ziet vervliegen, geeft zijn effecten in bewaring aan een familielid, dat nooit iets van „de politiek” wilde weten, en verdwijnt vervolgens in Oostelijke richting over de grens. Het familielid meldt thans de effecten aan als zijn eigendom, omdat de N.S.B.-neef er toch niet meer is. Het komt ons overbodig voor, nog meer voorbeelden te geven. Het meest voor de hand liggende geval van het optreden van een stromen hebben we nog niet eens genoemd.

In de meeste gevallen zullen dergelijke manipulaties niet met succes worden bekrond. In het eerste voorbeeld zal de Amsterdamse commissionair, die in opdracht van zijn Duitse cliënt de aankoop ter beurze heeft verricht en de stukken aan deze laatste heeft afgeleverd, overeenkomstig art. 47 aangifte van deze feiten hebben

¹⁾ Art. 10 Besluit Vijandelijk Vermogen. Zie dienaangaande V. Schaik in W.P.N.R. Nos. 3983 e.v.

²⁾ Art. 10, lid 4, Besluit Vijandelijk Vermogen.

¹⁾ Staatsblad E 133.

gedaan. In het tweede voorbeeld bevonden de effecten van de N.S.B.-er vóór zijn overhaaste vlucht zich wellicht in open bewaargeving bij een bankinstelling, die uit dien hoofde dan eveneens tot aangifte conform laatstgenoemd artikel was verplicht. In beide gevallen staan de effecten dus op de zwarte lijst en er komt kortsluiting. De Afdeling gaat de rechtsverhoudingen vaststellen. Zij komt — naar te verwachten is — tot de conclusie, dat noch de „Nederlander met de onkreukbare reputatie”, noch het „familieid, dat niet aan politiek deed”, kan aantonen, de stukken te goeder trouw te hebben verkregen. Zij zullen dus niet als eigenaar worden erkend en de stukken komen terecht waar ze behoren, nl. bij de Staat der Nederlanden.

Maar is het dan niet in hoge mate aan het toeval overgelaten, of het gewenste resultaat al dan niet wordt bereikt? Het is toch ook mogelijk, dat de N.S.B.-er zijn stukken altijd bij zich thuis in de brandkast of in een safe-locked bij een bankinstelling had liggen. In dat geval behoeft er niemand te zijn, die weet, welke effecten hij had. En in het andere voorbeeld is het zeer wel denkbaar, dat de commissionair, die in opdracht van zijn Duitse cliënt had gekocht, de aangifte conform art. 47 achterwege heeft gelaten. Hierbij behoeft nog lang niet altijd aan een opzettelijk verzuim te worden gedacht: de effectenbedrijven en vooral ook de grote banken (en hun bijkantoren in de provincie!) zijn in deze na-oorlogse periode juist tengevolge van de vele regeringsmaatregelen in vele gevallen overbelast met werk en deze omstandigheid zal wel tot gevolg hebben gehad, dat aan een in alle opzichten consciëntieus voldoen aan aangifteverplichtingen, zoals die van artikel 47, eens een enkele maal het een en ander heeft ontbroken.

Het is dan ook volkomen juist, dat het toeval op dit punt een belangrijke rol speelt. Niemand maakt zich de illusie, dat dank zij de effectenregistratie al het verkapte en verheimelijkte effectenbezit van vijanden en hun handlangers boven water zal komen. Maar als zij er nu maar in slaagt, een belangrijk gedeelte van dat effectenbezit te voorschijn te brengen, is reeds veel gewonnen. En in dat opzicht bestaat geen reden tot pessimisme. Het enorme aantal effecten, dat op grond van aangiften conform art. 47 op de zwarte lijst voorkomt, nl. meer dan een half miljoen, rechtvaardigt de hoop op een behoorlijk resultaat.

Er is één punt, waarop in dit verband nog de aandacht moet worden gevestigd. Het is een bepaling, die hieronder nogmaals ter sprake zal komen, namelijk die van art. 47, lid 2, blijkens welke zowel de Minister van Financiën als de Afdeling Effectenregistratie de bevoegdheid bezitten, *ambtshalve*, om onverschillig welke reden, bepaalde effecten met effecten, als bedoeld in het eerste lid van dat artikel, gelijk te stellen. Men is dus niet afhankelijk van de vraag, of een aangifte conform art. 47, lid 1, is binnengekomen. Ook zonder een zodanige aangifte kunnen en de Minister en de Afdeling, indien zij om welke reden dan ook ten opzichte van, het bezit van bepaalde effecten enige verdenking koesteren, deze effecten op de zwarte lijst plaatsen, met het normale gevolg van kortsluiting en onderzoek omtrent de rechtsverhoudingen. Met behulp van dit middel zijn deze beide instanties in staat, gegevens, die bij de uitoefening van een andere taak (bijv. de beheersing van het rechtsverkeer op grond van art. 70 of — zoals hieronder zal blijken — het fiscale onderzoek) te harer kennis komen, aan de opsporing van vijandelijk en daarmee gelijkgesteld vermogen ten nutte te maken en aldus de „toevallige” werking van de verplichting tot aangifte ex art. 47, lid 1, enigermate aan te vullen.

De fiscale controle.

In het gebouw van het Centraal Bureau zetelen enige ambtenaren van de belastingdienst, tezamen vormende het „Fiscaal Bureau Effectenregistratie”. Van alle aan-

meldingsformulieren, die in het algemeen in viervoud binnenkomen (vanuit het buitenland ook wel in drie- of tweevoud), is één exemplaar bestemd voor het Fiscaal Bureau. Laatstgenoemde instantie zendt deze exemplaren toe aan de Inspecteurs der directe belastingen, in wier ressort de natuurlijke of rechtspersoon, door of namens wie de aanmelding is geschied, woonachtig of gevestigd is. De aanmeldingen staan de Inspecteurs ten dienste als controle materiaal. Zij vergelijken deze met de overige op de aanmelder betrekking hebbende gegevens, waarover zij beschikken, in het bijzonder met de vermogensaangiften, zowel de laatste als die van vroegere jaren. Heeft deze vergelijking tot resultaat, dat geen overeenstemming bestaat tussen de aanmelding en de overige gegevens, dan zal dit voor de Inspecteur wellicht aanleiding zijn de betrokkene nader aan de tand te voelen. Wellicht zal blijken, dat deze laatste tot dusverre het in effecten belichaamde deel van zijn vermogen geheel of ten dele voor de fiscus heeft verzwegen of bijv., dat hij de effecten met „zwart” geld heeft gekocht. Een en ander zal dan aanleiding geven tot verdere fiscale maatregelen, die hier buiten beschouwing kunnen blijven.

Maar ook als de aanmelding ten volle overeenstemt met de overige gegevens, waarover de Inspecteur beschikt, kan de fiscus plezier beleven van het kennismaken der aanmeldingen. Wij denken aan het geval, dat de aanmelder aanzienlijk ten achter is met de betaling van een of meer belastingschulden of zekerheidstelling heeft achterwege gelaten. Door middel van de aanmeldingen krijgt de fiscus thans een object om beslag te leggen als het ware op een presenteerblaadje opgediend: hij weet thans precies, welke effecten de aanmelder bezit en — voorzover het betreft gecodeerde fondsen — bij welk inleveringskantoor zij berusten.

Heeft de Inspecteur zijn onderzoek beëindigd, dan zendt hij een slijpje, ontvangstbewijs genaamd, terug naar het Centraal Bureau. Dit slijpje geldt als het „fiat” van de fiscus. Het Centraal Bureau kan thans de aanmelding volgens de hierboven geschetste procedure in behandeling nemen. Ook wanneer de aanmelding de Inspecteur aanleiding geeft tot beslaglegging of tot andere fiscale maatregelen jegens de aanmelder over te gaan, zal dit in het algemeen voor hem geen reden zijn de registratieprocedure ten opzichte van deze aanmelding — en dus de erkenning in de eigendom van de aanmelder, waarin deze procedure immers in de meeste gevallen zal resulteren — tegen te houden. Hij betwist immers niet het eigendomsrecht van de aanmelder, doch heeft alleen op fiscaal terrein een appeltje met hem te schillen.

Slechts in één geval zal dat anders zijn, en wel als de Inspecteur tot de conclusie komt, dat degenen, die de effecten als zijn eigendom heeft aangemeld, in werkelijkheid niet de eigenaar is. De *werkelijke* eigenaar is bijv. iemand, die fiscaal niet zuiver op de graat is, of wellicht ook een vijand of notoire collaborateur, en hij laat in verband daarmee zijn effecten aanmelden door één *stroman*, er op rekenende, dat hij wel weer aan trek komt als alles voorbij is. Indien de Inspecteur iets dergelijks, bijv. met behulp van de overige persoonsgegevens van de stroman-aanmelder (of eventueel juist op grond van het feit, dat geen persoonsgegevens van deze aanmelder aanwezig zijn), op het spoor komt, zal hij een nader onderzoek willen instellen en hangende dit onderzoek dient een erkenning van de aanmelder als eigenaar achterwege te blijven. Te dien einde zal de Inspecteur zich van inzending van het slijpje (ontvangstbewijs) onthouden, hetgeen tot gevolg heeft, dat de registratieprocedure ten aanzien van deze aanmelding wordt opgeschort. Leiden de onderzoeken van de Inspecteur tot een bevestiging van zijn vermoeden, dan signaleert hij het resultaat van zijn onderzoek aan het Centraal Bureau, welke laatste instantie deze mededeling van de Inspecteur aan het aanmeldingsformulier hecht. De aanmelding passeert thans

op de gewone wijze de „registratiemolen”. Is dit geschied, dan wordt het hierboven reeds besproken middel van het 2e lid van art. 47, het ambtshalve gelijkstellen met zwarte lijststukken, in toepassing gebracht. Het sein van de Inspecteur geldt als verzoek namens de Minister van Financiën, de stukken als zodanig te behandelen. Een op de zwarte lijst brengen in technische zin is in dit geval echter niet nodig, omdat de aangemelde effecten als zodanig reeds als verdacht zijn signaleerd en derhalve niet meer behoeven te worden opgespoord. De Afdeling gaat dus — ook indien de machinale procedure niet tot kortsluiting leidt — over tot een onderzoek naar de rechtsverhoudingen ten opzichte der in de aanmelding begrepen effecten. Zij zal dus de aanmelder verzoeken zijn rechtstittel aan te tonen. Komt zij evenals de Inspecteur tot de conclusie, dat de aanmelder als stroman is aan te merken, dan blijft erkenning van deze laatste als eigenaar uiteraard achterwege. Of in zijn plaats de *principaal* (met wie de fiscus inmiddels wellicht zal hebben afgerekend) als eigenaar moet worden erkend, is een vraag, waaromtrent verschil van mening bestaat. Door sommigen wordt betoogd; dat zulks op grond van het bepaalde in art. 53 sub a (erkenning van degeen, te wiens behoefte de aanmelder bezitter blijkt te zijn) dient te geschieden, doch anderen stellen daartegenover, dat er geen reden is, iemand, die nooit te kennen heeft gegeven daarop prijs te stellen, tot eigenaar te „bombarderen”, zodat in zodanige gevallen de stukken rechtstreeks aan de Staat vervallen. Hoe dit interessante probleem door de Afdeling Effectenregistratie — en eventueel in hoogste instantie door de Afdeling Rechtspraak — zal worden opgelost, moet worden afgewacht.

Het deviezenbelang.

Ook op het terrein der deviezenmaatregelen zijn de diensten, die de effectenregistratie bewijst, zowel van inventariserende als van controlerende aard. Zij verschaft een volledig overzicht van het gezamenlijke bezit aan buitenlandse effecten van de Nederlandse volksgemeenschap (daaronder begrepen die der overzeese gebiedsdelen). In hoeverre de met de deviezenmaatregelen belaste instanties van deze gegevens kunnen en willen gebruik maken, blijft uiteraard aan het oordeel der instanties overgelaten ⁴⁾.

De op deviezengebied *controlerende* werkzaamheid der effectenregistratie berust weer grotendeels op de aangifteverplichting van art. 47. Krachtens dit artikel moest immers ook aangifte geschieden van effecten, welke sedert het begin der bezetting aan of ten gunste van een niet-ingezetene van het Koninkrijk zijn afgegeven. En ook hier kon weer de toevallige werking van dit artikel — juist deze aangiften zijn zeer onvolledig binnengekomen — enigermate worden aangevuld door de ambtshalve gelijkstelling van het tweede lid. Aangenomen mag wel worden, dat een belangrijk gedeelte der tijdens de bezetting naar het buitenland uitgevoerde (of hier te lande ten behoeve van een buitenlander gedeponeerde) binnenlandse effecten op de zwarte lijst staat. Hierdoor is de mogelijkheid in het leven geroepen, om in vele gevallen na te gaan, of uitvoer (resp. deponering) zonder deviezenvergunning of wellicht met een door de vijand afgedwongen deviezenvergunning heeft plaats gevonden. Het constateren van dergelijke onregelmatigheden kan uiteraard voor de deviezeninstanties van betekenis zijn.

Een andere vraag is, of het constateren van dergelijke onregelmatigheden de Afdeling de bevoegdheid verleent, de erkenning van de aanmelder als eigenaar van het

betrokken effect achterwege te laten. In haar algemeenheid moet deze vraag ongetwijfeld ontkennend worden beantwoord. Het zal er nl. ook thans weer van afhangen, wat het onderzoek naar de rechtsverhoudingen aan het licht brengt. Blijkt de aanmelder het effect te goeder trouw te hebben verkregen, of (hetgeen ook mogelijk is) eigenaar te zijn reeds van vóór 10 Mei 1940, dan staat het feit, dat het effect tijdens de bezetting het land op een vanuit een deviezenoogpunt ongeoorloofde wijze heeft verlaten, aan de erkenning van de eigendom niet in de weg. Slechts als de aanmelder er niet in slaagt, zijn rechtstittel aannemelijk te maken, volgt eigendomsovergang op de Staat.

Er is één categorie van gevallen, waarvoor het in de laatste alinea opgemerkte sedert kort niet meer juist is. Het zijn effecten, die tijdens de bezetting van een ingezetene van ons land gekocht zijn door iemand, die ten tijde van die verkrijging was gevestigd in het zgn. Rijksmarkengebied. Zodanige aankopen zijn niet slechts door Duitsers geschied, doch ook door inwoners der bij Duitsland ingelijfde gebieden (waar uiteraard het Duitse deviezenrecht gold, bijv. Luxemburg, Elzas-Lotharingen). Vooral in de periode, dat aan iedereen duidelijk was hoe de uitslag van de oorlog zou zijn, stelden vele inwoners dezer gebieden er prijs op, de markten, waarmede de bezetter hen had opgescheept, om te zetten in bijv. uit Nederland afkomstige effecten (waartoe de opheffing van de deviezen grens hen in staat stelde). In de kort geleden afgekondigde „Wet houdende voorzieningen in verband met herstel vermogensovergang Rijksmarkengebied” ⁵⁾, wordt thans bepaald, dat alle vermogenswaarden (en dus ook effecten), die het voorwerp van een zodanige aankoop tegen markten zijn geweest, aan de Staat vervallen. In overeenstemming daarmede wordt door dit zelfde wetje een wijziging gebracht in art. 53 Besluit herstel rechtsverkeer in diervoege, dat in gevallen, als in dit wetje bedoeld, erkenning van de aanmelder als eigenaar achterwege blijft. Komt dus aan het licht, dat een effect tijdens de bezetting tegen markten uit Nederland is „weggekocht”, dan zal het betoog, dat zulks door zijn rechtsvoorganger is geschied en dat hijzelf (in zijn land) op normale wijze te goeder trouw heeft verkregen, de aanmelder niet baten. Zijn rechtstittel doet niet ter zake: het stuk vervalt krachtens speciale wettelijke regeling aan de Staat.

De effectenregistratie zal, ook afgezien van haar zo juist besproken inventariserende en controlerende functie, op onze deviezenvoorraad een gunstige invloed uitoefenen. Vele Nederlandse effecten, tot dusverre in handen van niet-ingezetenen, zullen ten gevolge der effectenregistratie hetzij aan ingezetenen (uit hoofde van rechtsherstel, hetzij aan de Staat zelf (vijandelijk vermogen of manco) ten deél vallen. Hetzelfde geldt voor vele effecten, welke zich hier te lande bevinden ten behoeve van buitenlanders. Ten aanzien van de vraag, of ook buitenlandse effecten, die tijdens de bezetting uit Nederland zijn verdwenen, op enigszins aanmerkelijke schaal zullen repatriëren, bestaat minder reden zich veel illusies te maken. Toch bestaan er mogelijkheden, om te dien aanzien althans iets te bereiken. Deze aangelegenheid, die overigens buiten het terrein der effectenregistratie valt (het zijn effecten, die zich ten tijde van de inleveringstermijn niet in Nederland bevonden en dus niet aan de registratieverplichting zijn onderworpen) heeft de aandacht, die zij — ook vanuit een deviezenoogpunt — verdient.

Het manco.

Eerst wanneer alle aanmeldingen zijn verwerkt, zal het mogelijk zijn vast te stellen, welke effecten als niet-aangemeld moeten worden geregistreerd. Het zijn alle effecten, die het „geraamte” inhoudt, doch ten aanzien waarvan geen aanmelding is binnengekomen. Al deze

⁴⁾ Vandaar, dat dezerzijds geen critiek wordt uitgeoefend op het feit, dat, toen het korte tijd geleden noodzakelijk bleek een overzicht te krijgen van alle Amerikaanse effecten of certificaten daarvan, toebehorende aan ingezetenen, de door middel der effectenregistratie verkregen gegevens niet werden te hulp geroepen, doch daarentegen een afzonderlijke aanmelding van deze stukken bij De Nederlandsche Bank N.V. werd voorgeschreven.

⁵⁾ Wet van 18 Juli 1947, Stbl. No. H 251.

effecten vormen tezamen het *manco*. Aan het einde der registratieperiode zal het *manco* dus niet slechts quantum, maar door middel van de nummers gespecificeerd kunnen worden vastgesteld. Is dit geschied, dan zal de eerste taak van het Centraal Bureau zijn, na te gaan, welke tot het *manco* behorende effecten op de zwarte lijst staan, een onderzoek, hetwelk met behulp der hierboven besproken machinale methode zal geschieden. De mogelijkheid bestaat immers, dat een vroegere bezitter voor herstel in de eigendom in aanmerking komt⁶⁾. Vooral ten opzichte van door oorlogsmolest tenietgegaane stukken, zoals bijv. in Arnhem, Wageningen en Tiel op grote schaal is geschied, zal dit zich — naar te verwachten is — veelvuldig voordoen. Maakt een *manco*-stuk kortsluiting met een aanvraag tot rechtsherstel (of met een aangifte, waarop zulk een aanvraag kan worden gebaseerd), dan onderzoekt de Afdeling, van de requestant inbaasend recht heeft op het stuk. Is dit het geval, dan krijgt de vroegere bezitter een duplicaat, terwijl het oorspronkelijke stuk (voorover dit nog mocht bestaan) waardeloos wordt⁷⁾. Alle overige *manco*-stukken vervallen aan de Staat. Te hunnen aanzien wordt het origineel eveneens waardeloos en de Staat krijgt de duplicaten.

Natuurlijk is het voordeel, dat de Staat op deze wijze in de schoot valt, grotendeels een doublure van het voordeel, dat hij geniet in verband met de functies der effectenregistratie op fiscaal- en deviezensterrein en voorts op het terrein van het vijandelijk vermogen. Want waarom zou men aanmelding van zijn effecten achterwege laten, als men weet, dat daarvan waardeloosheid het gevolg is?

Het ligt voor de hand, dat dit verzuim in de meeste gevallen zal zijn toe te schrijven aan de verwachting van moeilijkheden met de belastingdienst of met een deviezeninstantie (welke de bezitter wellicht nog meer zullen kosten dan de effecten waard zijn) of anders aan vrees voor confiscatie als vijandelijk of daarmede gelijkgesteld vermogen. Het belang van de resterende *manco*-gevallen, die dus aan vergeten of wegraken moeten worden toegeschreven, verzinkt daarbij in het niet. Het *manco* is dan ook niet zozeer van waarde als afzonderlijke bron van inkomsten voor de Staat, doch meer als een noodzakelijk en uiterst doelmatig sluitstuk op de drie andere in deze verhandeling besproken functies der Effectenregistratie.

* *

De Effectenregistratie staat bloot aan veelvuldige critiek⁸⁾. Het „Leitmotif” is gewoonlijk, dat zij de Overheid handen vol geld kost, dat zij het publiek en in nog groter mate de bank- en effectenbedrijven overstelpt met een rompslomp van paperassen, dat zij een ondragelijke hoeveelheid werk van hen vergt, en dat alles enkel en alleen ten behoeve van het rechtsherstel, waarvan op het gebied van effecten percentsgewijs „toch vrijwel niets terecht komt”. Met het voorgaande is getracht aan te tonen, dat deze critiek een aantal aspecten der effectenregistratie miskent. De effectenregistratie kost niet alleen maar geld, doch levert de Staat ook aanzienlijke baten op. Zij dient niet slechts het rechtsherstel in privaatrechtelijke zin (de vraag, in hoeverre dit rechtsherstel ten aanzien van effecten tot bevredigende resultaten zal leiden, blijft hier buiten beschouwing), doch vormt tevens een onmisbare factor bij de liquidatie van het vijandelijk vermogen, een essentieel element van de belastingpolitiek der Regering en een belangrijk hulpmiddel bij de toepassing der deviezenmaatregelen. Men moge haar beschouwen als een der ongewenste gevolgen van de oorlog, doch behoort daarbij te bedenken, dat zij juist dient om de schadelijke gevolgen van de oorlog te bestrijden.

Amsterdam.

Mr A. VAN OVEN.

⁶⁾ Art. 62.

⁷⁾ Art. 64.

⁸⁾ Hoofdzakelijk mondelinge critiek, doch ook in de financiële pers en enkele maal in wetenschappelijke tijdschriften, zoals bijv. het artikel van E. F. Philipp, getiteld „Vrije Effectenhandel” in „E.-S.B.” van 9 April 1947 (No. 1561).

AANTEKENING.

IS DEFLATIE VOOR ENGELAND WENSELIJK?

Engeland kent, evenals de meeste andere landen van Europa, het verschijnsel van de overtollige koopkracht: een te veel aan geld tegenover een tekort aan goederen. Dit verschijnsel kan worden bestreden of door de geldhoeveelheid te verminderen, of door de hoeveelheid goederen te vergroten, of door een combinatie van beide methoden. Het schijnt, dat de Engelse Regering het tweede alternatief heeft gekozen. Terwijl zij weliswaar, tot op zekere hoogte, de geldhoeveelheid tracht te verminderen, heeft de Regering toch duidelijk haar hoop gevestigd op een vergroting van de goederenhoeveelheid. De voorstanders in Engeland van een deflationistische monetaire politiek echter achten het zonder meer niet mogelijk om de productie in voldoende mate op te voeren. Zij zijn van mening, dat, tenzij men het evenwicht zou willen herstellen door prijsstijging, de enige manier waarop dit zou kunnen geschieden zou zijn door een drastische beperking van de overtollige koopkracht.

De rechtstreekse weg om dit te bereiken zou zijn een algehele daling van de lonen. Het is duidelijk, dat een dergelijke politiek op sterke tegenstand zou stuiten: de georganiseerde arbeidersklasse, geschraagd door de machtige „Trades Unions Council”, zou een dergelijke politiek eenvoudig niet accepteren. Derhalve — zeggen de voorstanders van een deflatiepolitiek — moet het verlangde doel worden bereikt met behulp van credietbeperkende maatregelen; hierdoor worden aangelegde goederenvoorraden gedwongen op de markt te komen en wordt werkloosheid geschapen. In dit verband wijzen de deflationisten op de maatregelen, getroffen in sommige Europese landen, bijv. in Italië. Italië voert een strenge deflationaire politiek, en — zeggen de Britse voorstanders van een dergelijke politiek — met als gevolg, dat de koersen van de dollar en andere valuta op de Italiaanse zwarte markt aanzienlijk zijn gedaald. Zij vergeten hierbij echter te vermelden — aldus Dr Paul Einzig in een artikel in „The Commercial and Financial Chronicle” van 1 Januari 1948 —, dat de lire onlangs opnieuw moest worden gedevalueerd en dat de deflatoire maatregelen gepaard gingen met een reeks ernstige stakingen, welke leidden tot hogere lonen. Volgens Einzig is de deflatiepolitiek in Italië er niet eens in geslaagd de inflatiespiraal tot stilstand te brengen, laat staan haar terug te schreeven.

Voorts meenden de voorstanders van een deflatiepolitiek in Engeland ook steun voor hun argumenten te kunnen putten uit de vorige maand in Rusland doorgevoerde geldsanering, welke, zo betogen zij, als een duidelijke deflationaire maatregel moet worden gezien.

Dit laatste feit geeft Dr Einzig uiteraard toe, maar hij zegt, dat men een fout maakt door te menen, dat de Russische Regering nu bezig zou zijn met het voeren van een systematische deflatiepolitiek. Door de drastische sanering ontstond er tijdelijk schaarste aan geld. Dit verschijnsel deed zich onlangs ook voor in Roemenië — aldus Einzig —, zodat daar, ondanks een acuut tekort aan voedsel, de prijzen van verschillende levensmiddelen aanzienlijk daalden. Doordat het geld in Rusland als gevolg van de sanering schaars is geworden, was de Regering in staat de rantsoenering af te schaffen¹⁾. Dit betekent echter niet, dat het geld duurzaam schaars zal blijven, noch in Rusland, noch in Roemenië. Zoals vóór de sanering zullen alle financiële behoeften van de producenten worden bevredigd, teneinde de productie te handhaven. Er zal geen werkloosheid ontstaan door gebrek aan financiële middelen. Toch is dat het voornaamste doel van een deflationistische monetaire politiek, meent Dr Einzig.

Zou de Engelse Regering nu een politiek van credietbeperkingen doorvoeren, zoals gewenst door de defla-

¹⁾ Vgl. de aantekening: „Geldsanering en economisch herstel in de Sovjet-Unie” in „E.-S.B.” van 7 Januari 1948, blz. 14.

tionisten, dan zou — aldus het betoog van Einzig — het onmiddellijk gevolg zijn een daling van de productie. Onder normale omstandigheden zou het directe gevolg bestaan in verkoop op grote schaal van opgehoopte voorraden. In Engeland zijn de voorraden van de meeste goederensoorten echter momenteel gering. Deflatie zou het aanbod van goederen niet vergroten, maar verkleinen. Evenmin zou de hoeveelheid koopkracht een wezenlijke vermindering ondergaan. De industrie-arbeider immers, zou zich — zoals gezegd — tot het uiterste verzetten tegen een algehele loondaling en de werklozen zouden profiteren van de vergrote sociale uitkeringen, waarop zij recht hebben onder de nieuwe „National Insurance Act”. Het is waarschijnlijk, dat de goederenhoeveelheid in sterkere mate zou afnemen dan de geldhoeveelheid, hetgeen derhalve juist zou resulteren in een prijsstijgende tendentie.

Wat moet de Regering dan doen? Haar streven moet niet zijn deflatie, maar stabilisatie, zegt Einzig. Als de vakverenigingen er toe konden worden gebracht toe te stemmen in het vaststellen van een loonplafond, dan zou de geleidelijke vermeerdering van de productie vroeger of later het evenwicht herstellen, en dit wellicht zonder een scherpe prijsstijging.

INTERNATIONALE NOTITIES.

DE ENGELSE LANDBOUW.

In het jaarverslag van de Barclays Bank Limited over 1947, dat op 23 dezer aan de algemene vergadering van aandeelhouders wordt voorgelegd, wijst Sir William Goodenough, president van deze bank, erop, dat het juist ongeveer een eeuw geleden is, dat in Engeland de „Corn Laws” werden afgeschaft (1846). Dit betekende het inslaan van een nieuwe koers; er volgde een periode van industriële expansie en stijgende welvaart. Engeland werd de „werkplaats” van de wereld, de wereld werd de graanschuur van Engeland. Desondanks, aldus Sir William, kwam ook de Engelse landbouw tot bloei. De veeteelt maakte grote vorderingen, in drainage en bemesting van de bodem werden verbeteringen aangebracht, machines kwamen in toepassing. Omstreeks 1870 stond de landbouw op een hoogtepunt van voorspoed.

Sir William acht het inmiddels niet verwonderlijk, dat de geweldige stijging van de Engelse welvaart voor de publieke opinie ten nauwste verband houdt met de economisch-politieke koers, die in 1846 werd ingeslagen. Het werd echter spoedig na de eeuwwisseling duidelijk, dat ook buiten Engeland's grenzen de industrialisatie voortgang had gemaakt en dat concurrenten in kracht toenamen. Deze tendentie werd door de eerste wereldoorlog nog versterkt en ging gepaard met een golf van protectionisme, waarmee het beeld, dat de internationale handel de vorige eeuw had vertoond, tot het verleden behoorde.

De tweede wereldoorlog heeft de situatie nog verscherpt, en weer beleeft Engeland een critieke fase in zijn geschiedenis. De toestand is echter juist tegengesteld aan die van 1846; de publieke opinie is thans overtuigd van de waarde der agrarische bedrijvigheid. Dit is van belang, omdat thans de bespen uit het verleden de toekomst moeten helpen bepalen. Sir William verwacht in de toekomst voortzetting van industrialisatietendities in minder ontwikkelde landen, een verscherpte concurrentie op de wereldmarkt en het verdwijnen van afzetmogelijkheden voor de oudere industrielanden. Hij beveelt derhalve voor Engeland aan om de verdere industriële ontwikkeling gepaard te doen gaan met een grotere variatie in de productie en een intensievere research. Vooral echter dient men te beseffen, dat de eigen landbouw grotere aandacht verdient dan vroeger het geval was; daarbij moet men niet enkel zien naar „the immediate short-term problem of our balance of payments.”

„Dit betoog heeft o.a. reeds de aandacht getrokken van „The Investors' Chronicle” die er echter enigszins cynisch tegenover staat. „It is a pity”, zegt dit blad, „that we cannot hear the views of Sir William's predecessors on the narrow, dangerous and reactionary developed under which this country industrialised and developed the world, and gave it a century of peace into the bargain”.

DE VEESTAPEL IN DE BRITS-AMERIKAANSE ZONE VAN DUITSLAND.

De veestapel in de Brits-Amerikaanse zone van Duitsland heeft in vergelijking met vóór de oorlog, zoals wel te verwachten was, aanzienlijke wijzigingen ondergaan. Gegevens hierover zijn te vinden in de „Neue Zürcher Zeitung” van 16 dezer, welke ze heeft ontleend aan een recente publicatie in de reeks „Hamburg in Zahlen”. Het onderstaande staatje geeft de veestapel aan in 1946 in absolute cijfers, met daarnaast de procentuele wijzigingen ten opzichte van de stand van 1938:

	Aantal in 1946 (in duizenden)		Veranderingen in pCt t.o.v. 1938	
	Britse zone	Amerikaanse zone	Britse zone	Amerikaanse zone
Paarden....	907,9	511,1	+ 4,1	— 0,9
Rundvee ..	4.274,7	5.247,8	— 12,6	— 2,0
Varkens ..	3.059,6	2.603,5	+ 54,7	— 37,4 ¹⁾
Schapen....	1.002,7	1.037,6	+ 16,0	+ 2,8
Geiten	350,3	539,9	— 26,1	— 10,5
Kippen ..	9.613,5	1.150,6	— 60,8	— 43,5
Bijenvolken	332,6		— 28,5	
Konijnen ..	3.347,8		+ 101,2	

¹⁾ Vergeleken met het gemiddelde van 1935/39.

Uit het overzicht blijkt, dat de vermindering het grootst is bij varkens en kippen, hetgeen verband houdt met het grote tekort aan voeder. Ook de rundveestapel is achteruitgegaan wegens de ongunstige veevoederpositie, alhoewel hier de daling niet zo scherp is geaccentueerd. Het aantal paarden is, de beide zones tezamen genomen, gestegen, hetgeen verklaard moet worden door de terugkeer van een groot aantal paarden uit het leger en door de migratie van Oost- naar West-Duitsland. De schapenteelt profiteert, in verband met het winnen van wol, van de tijdsomstandigheden. Nog sterker gelden deze omstandigheden voor de konijnteelt.

De sterkere daling van de veestapel in de Britse zone houdt, als gevolg van het afslachten van vee, nauw verband met de dichtheid van de bevolking, die nog is toegenomen door de vluchtelingenbeweging. Afgezien van paarden, is de veestapel in de Amerikaanse zone, in verhouding tot de bevolkingsdichtheid, volgens de „Neue Zürcher Zeitung” aanzienlijk groter dan in de Britse zone.

MEDEDELING.

MEDEDELING VAN DE KAMER VAN KOOPHANDEL EN FABRIEKEN VOOR NOORD-HOLLAND.

Voor belangstellenden is dagelijks tussen 10 en 16 uur (Zaterdag tusschen 10 en 12 uur) bij de Handelsvoorlichtingsdienst van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Noord-Holland te Amsterdam te raadplegen het Monthly Statistical Bulletin of the Control Commission for Germany (British Element).

Dit Bulletin bevat algemene economische gegevens over de Britse zone van Duitsland, waaronder gegevens over de bevolking, gezondheid, behuizing, werkloosheid, productie van gas, olie, electriciteit en industrieproducten, handelsbeweging, scheepvaart, lonen en prijzen en opbrengst van belastingen.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De storting op de aandelenemissie der Koninklijke is nagenoeg ongemerkt aan de geldmarkt voorbijgegaan, zodat de bankinstellingen blijkbaar voldoende voorzorgen hadden getroffen. Na het passeren van de stortingsdatum trad een verdere verruiming in, vooral tot uiting komende in een daling der markt-disconto's van schatkistpromessen, aangezien voor callgeld, dat toch reeds moeilijk was te plaatsen, een verdere verlaging van de rente ad $\frac{1}{4}$ pCt niet in aanmerking kwam. De grotere vraag naar schatkistpromessen werd waarschijnlijk niet alleen veroorzaakt door de meerdere overzichtelijkheid na het passeren van de stortingsdatum, maar ook naar het schijnt door het feit, dat de Koninklijke de verkregen middelen niet aanstonds in deviezen of chartaal geld heeft omgezet, zodat zij in het geldmarktreservoir bleven. Tot nu toe is nog slechts op uiterst bescheiden schaal van de mogelijkheid tot aankoop voor investeringscertificaten gebruik gemaakt, doch naarmate de ontvangsters der belastingen vorderen in het verlenen van machtigingen tot overboeking van geblokkeerd tegoed naar optierekeningen, zullen wel meer middelen aan de banken en dus aan de geldmarkt worden onttrokken. Aan het einde der week werden driemaandspromessen tegen $1\frac{1}{4}$ pCt verhandeld, Julipapier was tegen $1\frac{3}{8}$ pCt gevraagd, terwijl de langer lopende termijnen tegen $1\frac{7}{16}$ aangeboden waren.

Voor het eerst sinds 16 Juni 1947 zag De Nederlandsche Bank haar goudvoorraad verminderen, en wel met f 26 miljoen. Vermoedelijk betreft het hier een betaling in verband met schuldaflossing aan het buitenland. Immers, de dollarpositie van ons land is op zeer korte termijn bezien nog niet zo slecht, zoals in het voorgaande overzicht werd opgemerkt met betrekking tot het ongebruikte deel van het crediet van de Wereldbank, doch dit crediet mag niet voor schuldaflossing in directe zin worden gebruikt.

Ingediend is een wetsontwerp, dat de conversie van staatschuld op vrijwillige basis mogelijk zal maken. Uiteraard gaat het hier om de 3-3 $\frac{1}{2}$ pCt 1938, welke per 1 Maart a.s. 3 $\frac{1}{2}$ pCt rente zal gaan dragen. Van deze lening staat nog f 1.232 miljoen uit. Uit het huidige koersniveau zou men kunnen opmaken, dat een vrijwillige conversie tot 3 pCt niet al te goede kansen van slagen heeft, aanne-

mende althans, dat de nieuwe lening een lange looptijd zal hebben. De 3-3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947 noteerde immers aan het einde der week slechts 98 $\frac{7}{8}$.

De binnenlandse aandelenmarkt toonde na een lichte daling in het begin van de week over het algemeen weer enig herstel, zodat per saldo de koersveranderingen niet groot waren. Indische fondsen daarentegen gaven een vrij krachtige koersstijging te zien, vooral onder invloed van de politieke ontwikkeling.

	9 Jan. 1948	16 Jan. 1948
A.K.U.	173 $\frac{1}{2}$	171 $\frac{1}{2}$
v. Berkel's Patent	119 $\frac{1}{2}$	116 $\frac{1}{2}$
Lever Bros. Unilever C.v.A.	302 $\frac{1}{2}$	305
Philips G.b.v.A.	371 $\frac{1}{2}$	364
Koninklijke Petroleum	319	333
H.A.L.	216 $\frac{1}{2}$	214
N.S.U.	176 $\frac{1}{2}$	169 $\frac{1}{2}$
H.V.A.	231	248 $\frac{1}{2}$
Deli Mij. C.v.A.	172	181 $\frac{1}{2}$
Amsterdam Rubber	160 $\frac{1}{2}$	180

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 19 Januari 1948.

Activa.								
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	<table border="0"> <tr> <td>Hoofdbank f</td> <td>2.000.000,—</td> </tr> <tr> <td>Bijbank "</td> <td>5.000,—</td> </tr> <tr> <td>Agentsch. "</td> <td>5.000,—</td> </tr> </table>	Hoofdbank f	2.000.000,—	Bijbank "	5.000,—	Agentsch. "	5.000,—	f 2.005.000,—
Hoofdbank f	2.000.000,—							
Bijbank "	5.000,—							
Agentsch. "	5.000,—							
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 4e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 j ^o art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)								
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		2.000.000.000,—						
Beleningen: (incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	<table border="0"> <tr> <td>Hoofdbank f</td> <td>142.173.255,70</td> </tr> <tr> <td>Bijbank "</td> <td>681.799,67</td> </tr> <tr> <td>Agentsch. "</td> <td>7.449.407,77</td> </tr> </table>	Hoofdbank f	142.173.255,70	Bijbank "	681.799,67	Agentsch. "	7.449.407,77	
Hoofdbank f	142.173.255,70							
Bijbank "	681.799,67							
Agentsch. "	7.449.407,77							
Op effecten, enz.	f 150.304.463,14							
Op goederen en celen	f 149.533.836,52							
	f 770.626,62							
		f 1.503.044.631,46						
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)		—						
Boekvoering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500.000.000,—						
Munt en muntmateriaal:								
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 584.577.592,62							
Zilveren munt; enz.	f 2.641.973,87							
		584.219.566,49						
Papier op het buitenland	f 171.578.200,—							
Tegoed bij correspondenten in het buitenland	f 89.481.136,38							
Buitenlandse betaalmiddelen	f 4.732.064,19							
		265.791.400,57						
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfondsen		81.221.555,11						
Gebouwen en inventaris		3.500.000,—						
Diverse rekeningen		114.248.690,04						
		f 4.701.290.675,35						

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	12.452.579,46
Bijzondere reserves	32.247.868,69
Pensioenfondsen	16.837.090,91
Bankbiljetten in omloop (oude uitgifte)	124.923.900,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)	2.915.130.970,—
Bankassigaties in omloop	212.435,34
Rekening-courant saldo's:	
's Rijks Schatkist	f 821.128.951,89
Geblokkeerde saldo's van banken	92.984.409,55
Geblokkeerde saldo's van anderen	35.735.683,15
Vrije saldo's	484.145.487,01
	1.433.994.531,60
Diverse rekeningen	145.491.299,35
	f 4.701.290.675,35

1) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen f —

2) Waarvan aan Nederlands-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) 39.529.875,—
Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten 147.592.584,50

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoed bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleningen
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.816	103	153.109
8 " '47	610.807	181.941	83.817	6	148.249
15 " '47	610.849	184.131	69.479	5	148.316
22 " '47	610.885	178.579	90.758	5	159.379
29 " '47	610.898	180.770	85.394	5	160.135
5 Jan. '48	610.931	172.974	72.831	2.005	151.166
12 " '48	584.182	167.510	98.206	2.005	149.971
19 " '48	584.220	171.578	94.213	2.005	150.304

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldo in rekening courant			
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen	Vrije saldi
30 Dec. '46	2.744.151	1.099.855	90.071	43.706	590.158
8 " '47	2.917.724	761.269	140.868	41.308	484.019
15 " '47	2.903.344	742.923	150.723	43.420	498.415
22 " '47	2.961.017	711.853	157.358	37.625	502.957
29 " '47	3.010.488	703.999	94.414	34.270	533.327
5 Jan. '48	3.005.753	716.463	51.309	41.998	513.506
12 " '48	2.958.385	741.444	97.088	43.070	490.014
19 " '48	2.915.131	821.129	92.984	35.736	484.145

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van de goudvoorraad ¹⁾	Buitenlandse deviezen	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel en pasmunt	Vorderingen op de Staat
26 Dec. 1946	32.226	5.648	4.953	214	698	49.158
11 Dec. 1947	26.083	12.437	4.995	592	735	52.597
18 " 1947	26.476	12.049	5.395	655	770	51.702
23 " 1947	26.118	12.414	5.509	748	775	52.172
30 " 1947	26.170	12.081	6.896	1.058	776	52.377
8 Jan. 1948	25.729	12.700	7.729	922	723	52.602
15 " 1948	25.688	12.848	7.698	836	752	51.927

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa ²⁾	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		Besluitwet van 6 Oct. '44 ³⁾
				van de Schatkist	van anderen	
26 Dec. 1946	637	159.377	72.165	1	4.482	614
11 Dec. 1947	637	165.343	78.235	5	5.127	503
18 " 1947	637	165.121	77.748	2	5.161	501
23 " 1947	637	165.657	78.042	5	5.577	501
30 " 1947	637	167.598	79.761	5	5.775	501
8 Jan. 1948	637	168.211	80.476	5	5.667	501
15 " 1948	637	167.368	79.813	5	5.552	500

- 1) Waarvan 10 493 miljoen francs onbeschikbaar goudsaldo na herwaardering van de goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).
- 2) Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel“ ten bedrage van 64.597 miljoen frcs.
- 3) Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbaar of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

BANK VAN ENGELAND.
(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1
31 Dec. '47	0,2	1.449,3	1.450	1.349,7	100,5
7 Jan. '48	0,2	1.399,2	1.400	1.331,3	69,0
14 Jan. '48	0,2	1.399,3	1.400	1.306,4	93,8

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances.	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
25 Dec. '46	1,3	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	278,9
31 Dec. '47	0,3	311,1	15,2	20,1	429,1	18,6	315,0
7 Jan. '48	0,3	336,5	19,3	18,8	419,7	13,8	304,7
14 Jan. '48	0,3	308,3	9,9	19,4	413,6	21,7	295,6

ZWEEDESE RIJKS BANK.
(Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldi buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staats-schuld
	Goud	Over-waarde goud	Eigen	Vreemd			
31 Dec. 1946	839	532	1.544	504	284	94	182
31 Dec. 1947	232	147	2.747	452	148	—	182
7 Jan. 1948	232	147	2.761	452	137	—	182
15 Jan. 1948	231	147	2.562	451	134	—	182

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's					Regularisatie-rekening
		Direct opvraagbaar			45 dagen	Buitenlandse banken	
		Totaal	Staat.	Banken			
31 Dec. 1946	2.877	875	706	94	230	174	7
31 Dec. 1947	2.895	899	631	197	69	165	4
7 Jan. 1948	2.744	1.015	629	323	69	164	4
15 Jan. 1948	2.612	1.040	682	278	69	173	4

FEDERAL RESERVE BANKS.
(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt securities
	Totaal	Goudcertificaten		
31 Dec. 1946	18.381	17.587	268	23.350
18 Dec. 1947	21.469	20.786	250	21.657
26 Dec. 1947	21.482	20.795	243	21.900
2 Jan. 1948	21.492	20.805	255	22.616

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt.	Member-banks
31 Dec. 1946	24.945	17.353	393	16.139
18 Dec. 1947	24.823	19.148	616	17.581
26 Dec. 1947	24.984	19.273	929	17.377
2 Jan. 1948	24.889	19.781	832	17.981

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
(Voornaamste posten in miljoenen francs)

Data	Metaalvoorraad	Buitenl. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere crediten
31 Dec. 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.413,7
31 Dec. 1947	5.256,2	102,5	401,8	48,4	4.383,4	1.172,3
7 Jan. 1948	5.283,4	63,5	327,2	48,4	4.232,2	1.196,0
15 Jan. 1948	5.602,6	84,3	246,2	48,4	4.103,3	1.255,5

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen -	7 Jan. 1948	31 Dec. 1947
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank N.V.	f 738.217.330,19	f 712.520.943,67
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 941.129,61	„ 472.287,26
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	—	—
Daggeldlening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 344.031.689,29	„ 334.201.044,64
Voorschotten op ultimo November 1947 a. d. gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	„ 60.293.298,37	„ 60.293.298,37
Vorderingen in rekening-courant op Nederlands-Indië	„ 728.873.634,59	„ 727.014.146,72
Suriname	„ 31.898.139,94	„ 31.569.629,91
Curaçao	„ 2.684.571,51	„ 2.684.571,51
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 204.480.070,04	„ 206.603.948,82
Verplichtingen		
Voorschot, door De Nederl. Bank N.V. verstrekt	—	—
Voorschot, door De Nederlandsche Bank N.V. in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	f 1325.908.800,—	f 1299.908.800,—
Schatkistbiljetten in omloop	—	—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank N.V. in gevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 2000.000.000,—	„ 2000.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij de Nederl. Bank N.V. is geplaast nihil)	—	—
f 6.630,2 m/m w.o. garantie Bretton Woods f 742 mill.	„ 588.200.000,—	„ 5810.900.000,—
Daggeldleningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	„ 148.499.784,—	„ 149.417.310,—
Schuld op ultimo November 1947 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Schuld in rek.-courant aan: Nederlands-Indië	—	—
Suriname	—	—
Curaçao	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	„ 18.593.751,16	„ 69.812.317,11
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	„ 447.904.324,43	„ 464.239.448,11
Andere staatsbedrijven	„ 5.701.238,99	„ 5.701.238,99
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 2951.491.953,01	„ 2976.262.953,01

GROOTHANDELSPRIJZEN VAN GRANEN, VELDBONEN, BOTER EN KAAS IN NEDERLAND.

Tijdvak	Tarwe	Rogge	Gerst		Haver	Mais	Sorghum	Kaffir-corn	Milletzaad	Veldbonen	Boter	Kaas
	Inlandse voor maaldoeleinden, naar kwaliteit, af binnenland. Per 100 kg	Inlandse naar kwaliteit. Per 100 kg	Voergerst inlandse, af binnenland. Per 100 kg	Brouwerst inlandse, af binnenland. Per 100 kg	Inlandse naar kwaliteit per 100 kg.	Uitsluitend veevoeder, stomend A'dam/R'dam per 100 kg	Uitsluitend veevoeder, stomend A'dam/R'dam per 100 kg	Uitsluitend veevoeder, stomend A'dam/R'dam per 100 kg	Uitsluitend veevoeder, stomend A'dam/R'dam per 100 kg	Af binnenland per 100 kg	Leeuwarden, af fabriek per kg	Goudse volvet Leeuwarden, af fabriek per kg
Jan. 1947	21,77 ^a	21,52 ^a	22,75	23,65	21,50	22,67 ^a	20,67 ^a	20,67 ^a	20,67 ^a	24,51	2,31	1,51
Febr.	21,75	21,50	23,75	24,06	21,86	22,67 ^a	20,67 ^a	20,67 ^a	20,67 ^a	24,81	2,31	1,55
Maart	21,96	21,32	24,75	24,58	22,37 ^a	22,67 ^a	20,67 ^a	20,67 ^a	20,67 ^a	24,92	2,31	1,52
April	22,00	21,20	24,97		22,56	22,67 ^a	20,67 ^a	20,67 ^a	20,67 ^a	27,00	2,31	1,52
Mei	21,90	21,25	26,25		22,75	22,67 ^a	20,67 ^a	20,67 ^a	20,67 ^a	31,00	2,28	1,54
Juni	21,50	21,25	27,00			22,67 ^a	20,67 ^a	20,67 ^a	20,67 ^a		2,28	1,52
Juli	21,50	21,25				22,67 ^a	20,67 ^a	20,67 ^a	20,67 ^a		2,25	1,35
Aug.	21,25	21,25	20,35	23,00	18,85	22,17 ^a	20,17 ^a	20,17 ^a	20,17 ^a	28,00	2,25	1,40
Sept.	21,35	21,25	20,35	23,00	18,85	22,17 ^a	20,17 ^a	20,17 ^a	20,17 ^a	28,00	2,25	1,41
Oct.	21,32	21,32	20,36	23,16	18,79 ^a	22,17 ^a	20,17 ^a	20,17 ^a	20,17 ^a	24,37	2,25	1,35
Nov.	21,29	21,29	20,35	22,94	18,85	22,17 ^a	20,17 ^a	20,17 ^a	20,17 ^a	29,00	2,47	1,43
1-6 Dec.	21,15-21,50	21,15-21,50	20,35	22,00-23,25	18,85	22,17 ^a	20,17 ^a	20,17 ^a	20,17 ^a	23,00	3,12	1,69
8-13 Dec.	21,20-21,50	21,10-21,40	20,35	22,00-23,25	18,85	22,17 ^a	20,17 ^a	20,17 ^a	20,17 ^a	23,00	3,12	1,69
15-20 Dec.	21,25-21,50	21,15-21,40	20,35	22,25-23,25	18,85	22,17 ^a	20,17 ^a	20,17 ^a	20,17 ^a	23,00	3,12	1,68
22-27 Dec.	21,30-21,50	21,10-21,35	20,35	22,25-23,25	18,85	22,17 ^a	20,17 ^a	20,17 ^a	20,17 ^a	23,00	3,12	1,66
29 Dec.—												
3 Jan.1948	21,35-21,60	21,20-21,40	20,35	22,25-23,25	18,85	22,17 ^a	20,17 ^a	20,17 ^a	20,17 ^a	23,00	3,12	1,63
5-10 Jan.	21,40-21,60	21,25-21,40	20,35	22,25-23,25	18,85	22,17 ^a	20,17 ^a	20,17 ^a	20,17 ^a	23,00	3,12	1,63

HAVENBEWEGING.

Te Rotterdam, Amsterdam en Antwerpen (aangekomen zeeschepen ¹⁾).

Tijdvak	Rotterdam		Amsterdam		Antwerpen	
	aantal	netto register tonnen	aantal	netto register tonnen	aantal	netto register tonnen
1939	12.026	19.392.128	3.110	4.024.738	9.524	15.888.710
1945	1.344	2.063.632	470	458.800	3.585	11.129.939
1946	4.464	5.911.539	1.706	1.833.381	5.284	9.311.899
Januari 1947	364	628.527	185	181.187	422	855.334
Februari	329	635.622	149	159.582	503	1.050.345
Maart	441	742.747	146	215.633	611	1.272.384
April	463	729.734	176	251.177	642	1.265.483
Mei	507	851.771	215	232.727	729	1.419.137
Juni	538	885.413	245	242.629	716	1.454.412
Juli	538	881.835	201	224.022	600	1.221.270
Augustus	650	976.754	234	254.678	815	1.749.160
September	532	864.670	222	198.454	662	1.386.412
October	508	804.193	243	361.960	767	1.681.965
November	500	828.140	227	267.809	731	1.580.168
30 Nov. t/m 6 Dec.	139	245.772	49	58.833		
7 t/m 13 Dec.	135	199.961	53	70.925		
14 t/m 20 Dec.	163	252.335	51	63.486		
21 t/m 27 Dec.	132	262.293	49	62.053		

¹⁾ Bronnen: „Mededelingen Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zuid-Holland”; Dienst Gemeente Handelsinrichtingen, Amsterdam; Bureau van Statistiek der Gemeente Amsterdam; Economische dienst van de haven, Antwerpen.

KORTLOPENDE SCHULDEN AAN EN VORDERINGEN OP NEDERLAND, OOST- EN WEST-INDIË VAN DE AMERIKAANSE BANKEN ¹⁾ (in miljoenen dollars).

Ultimo	Schulden aan			Vorderingen op			Saldo schulden aan		
	Nederland	O.-Indië	W.-Indië	Nederland	O.-Indië	W.-Indië	Nederland	O.-Indië	W.-Indië
1929	99,1								
1930	122,2								
1931	44,6			20,9			23,7		
1932	11,9			13,0			+ 1,1		
1933	8,3			18,1			+ 9,8		
1934	12,9			18,6			+ 5,7		
1935	68,6			19,0			49,6		
1936	78,8			21,9			56,9		
1937	89,1			23,0			66,1		
1938	101,8			24,2			77,6		
1939	204,9			5,7			199,2		
1940	174,3			0,9			173,4		
1941	174,9			1,1			173,8		
1942	186,6	160,4	20,7	0,5	1,6	0,3	186,1	158,8	20,4
1943	193,3	110,1	41,2	0,4	1,7	0,5	192,9	108,4	40,7
1944	209,7	110,5	36,0	0,3	1,5	0,3	209,4	109,0	35,7
1945	281,6	113,7	28,2	36,3	1,4	0,5	245,3	112,3	27,7
1946	224,9	127,1	16,1	151,0	1,0	0,8	73,9	126,1	15,3
1947 1e halfj.	209,2	94,6	10,3	49,0	0,5	1,0	160,2	94,1	9,3

¹⁾ Bewerkt naar de statistieken in het „Federal Reserve Bulletin”.

Vacatures

Bij de Stichting Economisch-Technologisch Instituut voor Zeeland, bestaat gelegenheid tot plaatsing van een

social-econoom

met ervaring in het zelfstandig onderzoekingswerk.

Sollicitaties met uitvoerige inlichtingen en opgave van verlangd salaris, te richten aan het Bestuur der Stichting te Middelburg, Secretariaat: Balans 15.

N.V. Int. Handel- en Scheepvaartmij. JAN DE POORTER, vraagt voor haar afdeling „Promotion”

enige medewerkers

de moderne talen vlot beheersend, met ervaring in de internationale handel, in staat om zelfstandig werkzaam te zijn op het gebied der commerciële research en der marktanalyse.

Reflecties van kandidaten, wier belangstelling op dit gebied niet direct op de praktijk is gericht, worden niet in behandeling genomen.

Eigenhandig geschreven brieven met uitvoerige levensloop en liefst met foto, te zenden aan het Rotterd. Instituut voor Personeelsselectie, Heemraadssingel 38, Rotterdam.

H B U **H B U**

HOLLANDSCHE BANK-UNIE N.V.

Amsterdam,

zoekt

voor *spoedige uitzending naar het buitenland prima onderlegde*

- a. **Bankboekhouders**
- b. **Correspondenten**

H.B.S. opleiding, ongehuwd, leeftijd max. 30 jaar.
Brieven met voll. inl. en foto richten aan de
Hoofddirectie, Herengracht 436, Amsterdam-C.

HET NEDERLANDS VERKEERSINSTITUUT
vraagt

economist

voor bedrijfseconomisch studiewerk. (Doct. examenen economie vereist, kennis van vervoersproblemen gewenst). Eigenhandig geschreven brieven met getypte staat van inlichtingen (leeftijd, opleiding, praktijk, reden van sollicitatie, enz.) onder letter E. aan de Directeur, Lange Houtstraat 26, 's-Gravenhage. Bezoek alleen op uitnodiging.

GEMEENTE AMSTERDAM

**Uitgifte van f 66.000.000.— 3-3½ pCt.
obligatiën der lening 1948,
in stukken van f 1000.— en f 500.— nominaal.**

Ondergetekenden berichten, dat zij de inschrijving op bovengenoemde uitgifte bij hun kantoren te Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage openstellen op

DONDERDAG, 29 JANUARI 1948,

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

tot de koers van 100 pCt.

met recht van voorkeur voor houders van de niet uitgelote obligatiën der per 1 Maart 1948 aflosbaar gestelde 3½ pCt. leningen Amsterdam 1861, 1905, 1936, 1937 I, II, III en VIII en 3 pCt. lening Amsterdam 1895, zoals in het prospectus nader omschreven.

Prospectussen en inschrijvingsformulieren zijn bij de kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

De Twentsche Bank N.V.
Lippmann, Rosenthal & Co.
Rotterdamsche Bank N.V.
Incasso-Bank N.V.

Nederlandsch-Indische Escompto
Maatschappij N.V.

R. Mees & Zoonen

Hope & Co.
Nederlandsche Handel-
Maatschappij, N.V.
Amsterdamsche Bank N.V.

Pierson & Co.
Banque de Paris et des
Pays-Bas
Heldring & Pierson.

AMSTERDAM,

ROTTERDAM,

's-GRAVENHAGE,

20 Januari 1948.

Vacatures

Bedrijfsgroep, werkzaam in de industriële sector, zoekt voor indiensttreding op korte termijn een

jong jurist

voor wie na gebleken geschiktheid de functie van adjunct-secretaris open staat. Inzicht in en belangstelling voor problemen het economische leven rakende is vereist. Uitv. sollicitaties onder opgave van ref. en verlangd salaris onder no. 65760 Recl. Adv. en Advert. Bur. „Die Haghe”, Plein 11, Den Haag.

Beschikbare krachten

Leidende functie

Leidende functie gezocht door heer, 54 jaar, ongehuwd, Doopsgez., C.H. Kernegezond. Dadelijk beschikbaar na lang verblijf in Duitsland, Engeland, Frankrijk, Oost- en West-Indië in bankwezen en handel. Br. onder no. ESB 1115, bureau van dit blad, Postbus 42, Schiedam.

Hoofdboekhouder

van grote financiële instelling, oud 35 jaar, in het bezit van S.P.D.-diploma en acte M.O., studierend voor het accountantsdiploma, wil van werkkkring veranderen. Gezocht wordt een verantwoordelijke, leidinggevende functie, waarbij veel initiatief wordt vereist. Aanbiedingen te zenden onder no. ESB 1116, bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Economisch kandidaat

met belangstelling voor geld- en bankwezen, studierend aan de Ned. Econ. Hoogeschool te Rotterdam, zoekt ter aanvulling van zijn studie door de praktijk een „halve” hem passende betrekking. Br. onder no. ESB 1117, bureau van dit blad, Postbus 42, Schiedam.

C. HOYNG N.V.
GEVESTIGD TE 'S-GRAVENHAGE

UITGIFTE van
2500 aandelen serie B,
ieder groot f 200.- nom., aan toonder,
ten volle delende in de resultaten van het boekjaar
1948—1949 en volgende boekjaren.

Ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op bovengenoemde aandelen, uitsluitend voor aandeelhouders, openstelt op

MAANDAG, 26 JANUARI 1948,
van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,
tot de koers van 107 pCt.,

bij haar kantoren te AMSTERDAM, ROTTERDAM en 'S-GRAVENHAGE, alwaar tevens prospectussen en inschrijvingsformulieren verkrijgbaar zijn.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

AMSTERDAM, 16 Januari 1948.

De Curaçaosche Handel-Maatschappij N.V.

(Curaçao Trading Company S.A.)

GEBOUW „ATLANTA”
Stadhouderskade 6 - Amsterdam

Is voor hare kantoren en vestigingen in Curaçao, Suriname en alle voorname plaatsen in het Caraïbische gebied **blijvend geïnteresseerd in offerten van fabrikanten van:**

Bouwmaterialen	Huish. artikelen	Textiel
Hang- en Sluitwerk	Electr. Technische art.	Papier
Bouwbestag	Glas	Emaille
Kleine IJzerwaren	Sanitaire artikelen	Levensmiddelen
Gereedschappen	Dakpannen	Keramische art.

N.V. A.T.O. — VAN GEND & LOOS

Geregelde vrachtauto-dienst

Nederland - Tsjecho-Slowakije

Vraagt inlichtingen bij onze 80 kantoren of bij van Uden's Transport Bureau - Veerhaven 15 - Rotterdam

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro: 8408.
Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.
Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.
Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar, voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) en overige landen f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6).